

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**LEGITIMITA A POSTAVENÍ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE
PRÁV**

Autor práce: Martina Hanušová
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Josef Kříha
Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. et Bc. Josefu Kříhovi za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

HANUŠOVÁ, M. *Legitimita a postavení veřejného ochránce práv: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionální studií, o. p. s., 2012. 74 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. et Bc. Josef Kříha

Klíčová slova: veřejný ochránce práv, evropský ombudsman, ochránce, principy dobré správy, nesprávný úřední postup

Bakalářská práce má ambici teoretickým způsobem poukázat na Veřejného ochránce práv jako instituci, jeho charakteristiku a postavení jak ve vnitrostátním tak i mezinárodním právu. Dále popisuje historický vývoj na území České republiky, ale i v celé Evropě, kde byl institut zřízen poněkud dříve. V neposlední řadě popisuje vztahy mezi veřejným ochráncem práv a jinými institucemi, jako je například Ústavní soud nebo Poslanecká sněmovna. Je zde nastíněna problematika veřejného ochránce práv jako kontrolního orgánu ve veřejné správě a jeho přínos do této oblasti. Bakalářská práce samozřejmě obsahuje i legislativu, která upravuje, jak Veřejného ochránce práv, tak Evropského ombudsmana.

V závěru této práce jsou analyzovány šetřené případy Veřejného ochránce práv České republiky a Evropského ombudsmana na základě zajímavosti a aktuálnosti.

ABSTRACT

HANUŠOVÁ, M. *The Legitimacy and Status of the Ombudsman: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2012. 74 p. Supervisor: Mgr. et Bc. Josef Kříha

Key words: The Ombudsman, The European Ombudsman, protector, principles of good governance, maladministration

The work has ambitious theoretical way to point out the Ombudsman as an institution, its characteristics and position both in domestic and international law. It also describes the historical development of the Czech Republic but also throughout Europe, where the institute was established somewhat earlier. Finally, describes the relationship between the Ombudsman and other institutions, such as the Constitutional Court or the Chamber of Deputies. It describes the problems of the Ombudsman as a supervisory authority in the public service and his contribution to this area. Bachelor's course work includes legislation that governs how the Ombudsman and the European Ombudsman.

In conclusion, this study analyzed the cases under investigation the Ombudsman of the Czech Republic and the European Ombudsman on the basis of interest and timeliness.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
1.1 CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	9
1.2 METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 POJEM OMBUDSMAN A HISTORIE	12
2.1 VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV NEBOLI OMBUDSMAN.....	12
2.2 HISTORIE	14
2.2.1 <i>Vývoj Veřejného ochránce práv v České republice</i>	14
3 POJETÍ OMBUDSMANA VE VNITROSTÁTNÍM A MEZINÁRODNÍM PRÁVU	17
3.1 VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV.....	17
3.1.1 <i>Volba</i>	17
3.1.2 <i>Neslučitelnost funkce</i>	18
3.1.3 <i>Slib</i>	19
3.1.4 <i>Nezávislost</i>	19
3.1.5 <i>Zánik funkce</i>	20
3.1.6 <i>Imunita a mlčenlivost</i>	20
3.1.7 <i>Plat</i>	21
3.2 PRINCIPY DOBRÉ SPRÁVY	21
3.3 VZTAH VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV K JINÝM STÁTNÍM ORGÁNŮM	26
3.3.1 <i>Vztah k ústavnímu soudnictví</i>	27
3.3.2 <i>Vztah ke správnímu soudnictví</i>	28
3.3.3 <i>Vztah k Poslanecké sněmovně</i>	29
3.4 KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV	30
3.5 EVROPSKÝ OMBUDSMAN.....	31
3.5.1 <i>Evropský kodex řádné správní praxe</i>	32
3.5.1 <i>Evropská síť veřejných ochránců práv</i>	34
4 PRÁVNÍ ÚPRAVA VE VNITROSTÁTNÍM A MEZINÁRODNÍM PRÁVU ...	36
4.1 LEGISLATIVA VNITROSTÁTNÍHO PRÁVA	36
4.2 LEGISLATIVA MEZINÁRODNÍHO PRÁVA	37
5 OMBUDSMAN JAKO KONTROLNÍ ORGÁN	38
5.1 KONTROLA VEŘEJNÉ SPRÁVY	38
5.2 OCHRANA PŘED NEČINNOSTÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY	41
6 PROBLEMATIKA ŘEŠENÝCH PŘÍPADŮ	42
6.1 VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV ČESKÉ REPUBLIKY	42
6.1.1 <i>Podněty k jednání</i>	42
6.1.2 <i>Výsledek stížnosti</i>	44
6.1.3 <i>Vybrané řešené případy</i>	44

6.2 EVROPSKÝ OMBUDSMAN.....	49
6.2.1 Podněty k jednání.....	49
6.2.2 Výsledek stížnosti.....	51
6.2.3 Vybrané řešené případy.....	51
ZÁVĚR.....	55
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	57
SEZNAM PŘÍLOH.....	62
PŘÍLOHY.....	63

ÚVOD

Bakalářskou práci na téma „*Legitimita a postavení veřejného ochránce práv*“ jsem si vybrala hned z několika důvodů. Problematika činnosti veřejného ochránce práv neboli ombudsmana samotného je velmi zajímavé a aktuální téma.

Informací o „úřadu“ Veřejného ochránce práv je mezi občany velmi málo, i přesto, že tento institut je pro naši společnost velkým přínosem v oblasti uplatňování základních práv a svobod. Představy v obecném povědomí občanů jsou spíše zkreslené, neúplné anebo v nejhrošším případě žádné, ale právě i tací lidé se mezi námi najdou. Proto je dle mého názoru potřebné se jím zabývat a rozšiřovat informovanost lidí o institutu Veřejného ochránce práv. Obrácení se občanů s problémem na Veřejného ochránce práv by mělo být samozřejmostí a ne zvláštností. Proto je třeba rozšířit informace o jeho působnosti, například s jakými podněty se mohou na ochránce obrátit a s čím jim bude oprávněn pomoci (co spadá do jeho kompetence či nikoli). Je obecně známo, že informovanost občanů stoupá ale i přesto je aktuální se tímto tématem zabývat.

V České republice se institut Veřejného ochránce práv neboli ombudsmana dostal do povědomí široké veřejnosti až po roce 2000, ale Evropa ho zná již 200 let. Avšak v kruzích odborné veřejnosti je Veřejný ochránce práv neustále velmi diskutovaným tématem. Velké diskuse se vedly v době zavedení institutu v České republice a nyní je aktuálním především z důvodu zakotvení této instituce do Ústavy.

Občané České republiky přicházejí do styku s veřejnou správou nejčastěji a mají někdy bohužel pravdu v tom, že u orgánů vykonávajících státní správu jen těžko dosahují uskutečnění svého práva. Především z tohoto důvodu byl v České republice zřízen institut Veřejného ochránce práv, aby chránil zájmy občanů vůči příkoří, kterého by se na nich mohly orgány veřejné správy dopustit. Na Veřejného ochránce práv se se svým problémem může obrátit jakákoliv fyzická osoba, právnická osoba ale i cizinci žijící na území České republiky a žádat přešetření daného případu.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

1.1 Cíl bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je teoretickým způsobem objasnit a nastínit veřejného ochránce práv jako instituci, jak ve vnitrostátním, tak v mezinárodním právu, i když informace v mezinárodním právu jsou poněkud užší. Dále práce obsahuje popis jeho role, charakteristiku a postavení při výkonu funkce. Mezi další cíle patří historická retrospektiva tohoto institutu z pohledu Evropy, ale také z pohledu České republiky, kde se institut objevil až o něco později. Bakalářská práce srovná Veřejného ochránce práv České republiky a ombudsmana v právu mezinárodním, kterého zastupuje Evropský ombudsman. Komparace spočívá v porovnání rozsahu kompetencí, jejich postavení v daném právu a dalších skutečností, které řeší právní úprava. V ne poslední řadě bakalářská práce nastíní náležitosti správně podaného podnětu, výsledek, kterého by mohlo být dosaženo a některé vybrané (zajímavé) případy, které řešil veřejný ochránce práv a Evropský ombudsman.

1.2 Metodika bakalářské práce

Institut Veřejného ochránce práv se v České republice nachází pouze několik let a jen málo autorů o tomto tématu publikuje, proto byl problém nalézt odpovídající literaturu. Pro tuto teoretickou bakalářskou práci mi byly velkým přínosem Sborníky příspěvků přednesených na odborných konferencích, sepsané Danou Hrabcovou. Pro účel teoretické bakalářské práce jsou stěžejními zdroji Zprávy o činnosti veřejného ochránce práv České republiky, které zveřejňuje každý rok, dále pak zákon č. 349/1999 Sb. o Veřejném ochránci práv s komentářem k tomuto zákonu od autora JUDr. Vladimíra Sládečka, DrSc. a v neposlední řadě Ombudsman a lidská práva od Anny Šabatové, bývalé zástupkyně Veřejného ochránce práv. Mezi nejvíce používané elektronické zdroje patří oficiální stránky Veřejného ochránce práv¹ a oficiální stránky Evropského ombudsmana², ze kterých je čerpáno primárně proto, že se jedná o oficiální stránky zřizované Veřejným ochráncem práv České republiky a pro Evropského ombudsmana zřizované Evropskou unií. Bakalářská práce obsahuje i cizojazyčné zdroje z důvodu velmi malého obsazení Evropského ombudsmana v literatuře tuzemské. Evropský ombudsman

¹ Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz>>

² Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/home/cs/default.htm>>

provádí svoji činnost na úrovni mezinárodní a jen velmi málo literatury je přeloženo do českého jazyka.

První kapitolou je metodika a cíl bakalářské práce, která řeší použité metody v jednotlivých kapitolách bakalářské práce a cíl, kterého má práce dosáhnout. Druhou kapitolu, která popisuje Veřejného ochránce práv jako instituci a historii toho institutu, vykládám na základě Zákona o Veřejném ochránci práv s komentářem, který okomentoval prof. JUDr. Vladimír Sládeček, DrSc. Následující dvě kapitoly se zabývají komparací ombudsmana ve vnitrostátním právu a ombudsmana v právu mezinárodním. Jejich postavením v jednotlivém právu a popisem kompetencí. V této části bakalářské práce je popsán i vztah Veřejného ochránce práv České republiky k jiným institucím, jako je například ústavní soudnictví, správní soudnictví ale i jaký je jeho vztah k Poslanecké sněmovně. Ke každému tomuto vztahu je přidán příklad z praxe ochránce, pro snadnější pochopení řešeného problému. Specialitou Veřejného ochránce práv jsou tzv. „principy dobré správy“, které vydal jak Evropský ombudsman, tak Veřejný ochránce práv České republiky a osoby pohybující se ve veřejné správě se těmito principy musí řídit. Pro zajímavost se tato kapitola zabývá i samotnou Kanceláří veřejného ochránce práv. Dále bakalářská práce popisuje a porovnává zakotvení institutu ombudsmana v právu, jak vnitrostátním, tak mezinárodním. Pátá kapitola popisuje problematiku ombudsmana jako kontrolního orgánu, užitečnost institutu při kontrole veřejné správy a souhrn pravomocí v této oblasti. Součástí páté kapitoly je i praktický příklad řešený Veřejným ochráncem práv České republiky. Poslední kapitola bakalářské práce popisuje, co má obsahovat správně podaný podnět a výsledek šetření, kterého by mohlo nebo v lepším případě mělo být dosaženo v působnosti ochránce, ale i Evropského ombudsmana. Dále se kapitola zabývá analýzou nejzajímavějších řešených případů neboli kazuistikou. Případů, které řešil Veřejný ochránce práv České republiky a to především podle Anny Šabatové³, která působila jako zástupkyně Veřejného ochránce práv ČR v letech 2001 - 2007 a podle Mgr. Ivy Hrazdilkové⁴, která je tiskovou mluvčí Veřejného ochránce práv ČR. Myslím, že jsou to osoby velice způsobilé k výběru nejzajímavějších případů z působnosti Veřejného ochránce práv. Dále jsou zde po důkladném studiu vybrány pro zaktuálnění i případy přímo ze Zpráv o činnosti Veřejného ochránce práv, které ochránce uveřejňuje každé čtvrtletí a dále vypracovává souhrnnou zprávu

³ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s. 200. ISBN 978-80-7239-229-2.

⁴ HRAZDÍLKOVÁ, Iva. *Deset let veřejného ochránce práv v České republice*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. s. 120.

za každý rok na svých internetových stránkách⁵. A v neposlední řadě samozřejmě i případy, kterými se zabýval Evropský ombudsman na úrovni mezinárodní, které byly vybrány přímo ze zpráv na internetových stránkách⁶ Evropského ombudsmana, které sám veřejný ochránce práv vypracovává.

⁵ *Zprávy pro poslaneckou sněmovnu* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 26. ledna 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/zpravy-pro-poslaneckou-snemovnu/>>.

⁶ *Vyhledávání případů* [online]. Evropská unie, 2012 [cit. 26. ledna 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cs/cases/home.faces>>.

2 POJEM OMBUDSMAN A HISTORIE

Veřejný ochránce práv České republiky neboli ombudsman stojí mezi občanem a státem a zastupuje občana vůči němu.

2.1 Veřejný ochránce práv neboli ombudsman

Přijetím vládního návrhu zákona o Veřejném ochránci práv, který Poslanecká sněmovna schválila 4. listopadu 1999 a Senát 8. prosince 1999, se součástí českého právního řádu a soustavy státních orgánů stala zcela nová instituce, která na našem území dosud neexistovala, Veřejný ochránce práv. Veřejného ochránce práv lze považovat za českou modifikaci ve světě značně rozšířené instituce tzv. ombudsmana.⁷ Ombudsman a tedy i instituce, neboli „úřad“, který se pod tímto podivným, cizokrajným názvem ukrývá, dosud zcela ještě nepatří do obecného povědomí a mnohdy vyvolává spíše nejasné či zkreslené představy.

Definic jak charakterizovat institut Veřejného ochránce práv existuje již celá řada. Například je definován jako „Nezávislý úředník, ustanovený proto, aby přijímal stížnosti občanů na zneužívání moci, nesprávné či pomalé jednání vládních úřadů. Provádí šetření, podává zprávy o svých zjištěních a doporučuje řešení“. Nebo dále jako „Nezávislý úředník parlamentu, který přešetřuje stížnosti občanů proti jednání veřejné správy, a pokud zjistí, že jednání nebylo oprávněné, doporučuje opatření k nápravě.“⁸ A v neposlední řadě Mezinárodní asociace právníků preferuje tuto definici: „Úřad zřízený ústavou, legislativním aktem nebo parlamentem, v jehož čele stojí nezávislý, vysoce postavený veřejný činitel, odpovědný zákonodárnému sboru nebo parlamentu, který přijímá stížnosti občanů na vládní úřady, úředníky a zaměstnance nebo který jedná ze své vlastní iniciativy a který má pravomoc vyšetřovat, doporučovat nápravná opatření a vydávat zprávy.“⁹ Veřejný ochránce práv nemá sice právní prostředky, jimiž by do výkonu správy mohl přímo zasahovat, ale jeho neformální autorita, která závisí především na osobních kvalitách ombudsmana, je zpravidla taková, že jeho stanoviska jsou veřejnou správou fakticky respektovány (působí zde i obava ze zveřejnění zjištěných závad veřejnosti).¹⁰

⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. IX.

⁸ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 1.

⁹ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Ochrana před nečinností veřejné správy v českém právním řádu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2004. s. 114.

¹⁰ HENDRYCH, Dušan. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 633.

Nezávislost je považována za profilující znak této instituce. Někdy jde o stav faktický, vycházející z tradicí daného státu, ale řada zákonů přímo nezávislost a neodvolatelnost Veřejného ochránce práv parlamentem ustanovuje, nebo je z funkce odvolatelný jen pomocí komplikovaného postupu, resp. pouze ze zákonem stanových důvodů. Styk veřejného ochránce práv s parlamentem se především uskutečňuje ve formě pravidelně předkládaných výročních zpráv.

Veřejný ochránce práv by měl plnit funkci základní pomoci občanům v ochraně před státní byrokracií. Občan se dostává do styku s orgány veřejné správy nejčastěji, a protože právě veřejná správa je soustavou opravdu velice složitou, a už proto ve smyslu právním, politickém, hospodářském i etickém, zvláště zranitelnou i zraňující. Z tohoto důvodu se zdá, že je to právě ona, na koho by měla být směřována mimořádná pozornost. A především proto by měla být tímto směrem zaměřena i působnost Veřejného ochránce práv.¹¹

Veřejného ochránce práv neboli ombudsmana lze klasifikovat hned z několika hledisek. Různí autoři rozlišují každý své dělení, podle svého úhlu pohledu na danou problematiku.

Nejčastěji je veřejný ochránce práv zařazován od těchto třech modelů ombudsmanů: ombudsman moci zákonodárné, ombudsman moci výkonné a zvláštní ombudsman. Nejrozšířenější skupinu zřejmě tvoří „klasický“, historicky nejstarší ombudsman, ombudsman moci zákonodárné, jehož existence je odvozena od nejvyššího zastupitelského sboru, který ho zpravidla volí a ke kterému má také určité, zákonem stanovené vztahy. Tento typ ombudsmana je předmětem velké části definic tohoto institutu a proto také i definic zde již výše uvedených. Druhou, mladší variantou, je ombudsman moci výkonné. Vládou ustanovovaný a jí také plně podřízený, který nemá žádné přímé vazby na parlament a proto mu není nijak odpovědný. Vládní ombudsman nebývá zpravidla považován za dosti účinnou formu dozoru nad veřejnou správou, protože na rozdíl od ombudsmana parlamentního není ve své činnosti nezávislý a vlastně sám součástí veřejné správy tvoří. Třetí variantou je zvláštní neboli speciální ombudsman, který může mít povahu jak součásti moci výkonné, tak orgánu ustaveného legislativou. Tento typ ombudsmana je zřizujícím orgánem, buď odpovědný,

¹¹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 103.

nebo přímo podřízený.¹² Z tohoto důvodu se preferuje varianta ombudsmana parlamentního.¹³

2.2 Historie

Funkci prvního „skutečného“ ombudsmana pokud pomineme některé podobné činnosti římských tribunů lidu či středověkých panovníků zřídil v 18. století švédský král Karel XII. Od roku 1713 měla tato variace ombudsmana dbát především na správné chování královských úředníků. Od roku 1809 byla instituce ombudsmana poprvé pevně zakotvena ve švédské ústavě, kdy byla definována jako orgán parlamentu dohlížející na to, jak soudci, vládní a ostatní úředníci zachovávají zákony a jiné právní předpisy. Toto ústavní zakotvení následně doplnil zákon o instrukcích pro ombudsmana, který přesněji specifikoval jeho oprávnění a výkon působnosti.

Avšak největšího rozvoje dosáhla tato instituce až ve 20. století. Zejména po 2. světové válce vznikla v různých modifikacích závislých především na historickém a politicko-společenském vývoji konkrétní země téměř ve 100 státech světa. Název instituce se v jednotlivých zemích liší – např. ve Španělsku působí defensor del pueblo, ve Francii médiateur, v Rakousku Volksanwaltschaft, v Polsku Rzecznik praw obywatelskich, v Rumunsku Avocatul Popolului či v České republice Veřejných ochránce práv.¹⁴

2.2.1 Vývoj Veřejného ochránce práv v České republice

Snahu o zřízení instituce v České republice nalezneme již v polistopadovém Československu. Na území ČR instituce tohoto druhu nemá tradici, a snad také proto se i po roce 1989 dlouho nemohla ujmut.¹⁵ Právě začátek devadesátých let, který byl považován za dobu razantních (nejen právních) přeměn, se jevil jako příhodný k zavedení instituce i u nás. V prosinci 1990 se přijetím federálního zákona č. 540/1990 Sb.¹⁶, v československém právním řádu objevila zcela nová instituce s jistými ombudsmanskými znaky, Generální inspektor ozbrojených sil. Ačkoliv,

¹² SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 3-4.

¹³ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 25.

¹⁴ *Historie institutu ombudsmana* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2011 [cit. 25. prosince 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/historie/>>.

¹⁵ HENDRYCH, Dušan. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 634.

¹⁶ Česko. Zákon č. 540/1990 Sb. o Generálním inspektorovi ozbrojených sil České a Slovenské Federativní Republiky. 1990, částka 88. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-o-generalnim-inspektorovi-ozbrojenych-sil-ceske-a-slovenske-federativni-republiky-11370.html>>

jak vyplývá z názvu, pouze s omezenou působností na oblast ozbrojených sil.¹⁷ Měl vykonávat inspekční činnost v oblastech respektování lidské důstojnosti a občanských práv, školství, vědy a výzkumu, osvětové a kulturní činnosti, v hospodaření s prostředky vyčleněnými ze státního rozpočtu federace, dále v bojové a mobilizační pohotovosti, v bojové, taktické, operační a odborné přípravě, stavu připravenosti výzbroje, bojové a jiné techniky a v neposlední řadě v oblasti týlového zabezpečení a ochrany životního prostředí.¹⁸ Avšak do této instituce nebyl nikdo zvolen.

Na podzim roku 1992 při přípravě Ústavy České republiky se objevili návrhy na zřízení tzv. Ochránce základních práv a svobod, který měl mít zřejmě charakter ombudsmana, ale tyto návrhy nebyly národní radou projednány.

Cesta ke zřízení Veřejného ochránce práv v České republice rozhodně nebyla jednoduchá. Po roce 1989 se pozornost soustředila zejména na zlepšování situace v soudnictví, ovšem brzy se zjistilo, že nezávislou kontrolu potřebuje rovněž veřejná správa. Požadavek zřídit po vzoru jiných evropských zemí institut ombudsmana se sice objevil již v roce 1992¹⁹ na podnět nevládní organizace, kterou byl Český helsinský výbor. Návrh zásad zákona se na pořadu jednání parlamentních výborů objevil v září 1995, ale byl stažen, příslušný zákon se podařilo prosadit až v roce 1999.

První pokus o ustanovení Veřejného ochránce práv a jeho zástupce, který se uskutečnil v období května až července 2000, nebyl bohužel úspěšný.²⁰ Teprve až 12. prosince 2000 byl zvolen první Veřejný ochránce práv v České republice, kterým se stal JUDr. Otakar Motejl (viz příloha č. VIII), bývalý předseda Nejvyššího soudu a ministr spravedlnosti. Dne 18. prosince se složením slibu ujal úřadu. Brzy následovalo i ustanovení jeho zástupkyně, Mgr. Anny Šabatové, která působila především v nevládních organizacích na ochranu lidských práv. Po uplynutí šestiletého funkčního období, tedy 12. prosince 2006 byl znovu do funkce zvolen JUDr. Otakar Motejl a poté s ním byla zvolena i jeho nová zástupkyně RNDr. Jitka Seitlová. Bývalá zástupkyně Mgr. Anna Šabatová znovu nekandidovala.²¹ V roce 2006 se ochránce stal

¹⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. IX.

¹⁸ Česko. Zákon č. 540/1990 Sb. o Generálním inspektorovi ozbrojených sil České a Slovenské Federativní Republiky. 1990, částka 88. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-o-generalnim-inspektorovi-ozbrojenych-sil-ceske-a-slovenske-federativni-republiky-11370.html>>

¹⁹ HRAZDÍLKOVÁ, Iva. *Deset let veřejného ochránce práv v České republice*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. s. 8

²⁰ *Lidská práva*. [online]. Praha: Český helsinský výbor, srpen 2001, č. 2, s. 3-4 [26. ledna 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.helcom.cz>>.

²¹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. XIII.

tzv. Národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu v Úmluvě OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Od této doby provádí preventivní systematické návštěvy míst, kde jsou nebo mohou být osoby omezeny na svobodě. V roce 2008 získal ochránce právo podat návrh na zahájení kárného řízení proti předsedovi a místopředsedovi kteréhokoli soudu a přijetím antidiskriminačního zákona č. 198/2009 Sb. byla působnost ochránce rozšířena o prosazování práva na rovné zacházení.²² Dne 9. května 2010 JUDr. Otakar Motejl, první český ombudsman, zemřel. První volba nového Veřejného ochránce práv byla neúspěšná, teprve až druhá volba přinesla obsazení funkce. V pořadí druhým Veřejným ochránce práv se stal JUDr. Pavel Varvařovský (viz příloha č. VI), který působil jako soudce Ústavního soudu. Nový Veřejný ochránce práv byl zvolen 7. 9. 2010 a složením slibu 13. 9. 2010 se ujal funkce.²³

²² HRAZDÍLKOVÁ, Iva. *Deset let veřejného ochránce práv v České republice*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. s. 8

²³ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. XIII.

3 POJETÍ OMBUDSMANA VE VNITROSTÁTNÍM A MEZINÁRODNÍM PRÁVU

Podle V. Sládečka²⁴ lze konstatovat, že ve vztahu k ochraně základních lidských práv a svobod plní ombudsman buď funkci komplementární, především v těch státech, kde je v dostatečném rozsahu přístupné správní a ústavní soudnictví nebo funkci doplňující, v těch zemích, kde je soudní ochrana takových práv zajištěna jen omezeně či dokonce není garantována vůbec.

Podle O. Motejla není jednoduché být v Evropě ombudsmanem. Vyžaduje to přinejmenším jednou za rok se setkat se všemi evropskými kolegy a při zdravém rozumu toto setkání přežít. Vzhledem k bezkonkurenčnosti této instituce, je to setkání dvaceti až třiceti ombudsmanů setkáním neobyčejně sebevědomých a suverénních politických příslušníků.²⁵

3.1 Veřejný ochránce práv

Veřejný ochránce práv v České republice kladně přispívá k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí, které vykonávají státní správu, pokud je takové jednání v rozporu s právem, nebo sice právu neodporuje, ale je jinak vadné či nesprávné, tzn., že neodpovídá principům demokratického právního státu a principům dobré správy nebo jsou-li tyto orgány nečinné. Zákon poskytuje ochránci oprávnění provádět v jednotlivých věcech nezávislá šetření, nedává mu však právo nahrazovat činnost orgánů státní správy a proto nemůže měnit nebo rušit jejich rozhodnutí. Při zjištění pochybení však může požadovat od úřadů či institucí, aby zjednaly nápravu. Významným oprávněním Veřejného ochránce práv je, že není vázán návrhy stěžovatelů a může rozhodnout o zahájení šetření i z vlastní iniciativy.²⁶

3.1.1 Volba

Veřejným ochráncem práv může být zvolen každý, kdo je volitelný do Senátu, tedy každý občan České republiky starší 40 let, který má právo volit. Na českého ochránce kromě věkové kvalifikace nejsou kladeny žádné jiné požadavky.

Veřejný ochránce práv je volen Poslaneckou sněmovnou na funkční období šesti let z kandidátů, z nichž po dvou navrhuje prezident republiky a Senát. Návrhy

²⁴ SLÁDEČEK, Vladimír. Ombudsman a jeho role při ochraně práv. In: HRABCOVÁ, D. *Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2002. s. 17.

²⁵ KALENSKÁ, Renata. *LEXikon Otakara Motejla*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. s. 233.

²⁶ ZIKMUNDOVÁ, Simeona. Nástroje jednotného výkonu státní správy v praxi kraj... In: HRABCOVÁ, D. *Moderní veřejná správa a ombudsman*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2005. s. 51-53.

mohou být totožné. Různost subjektů má zaručit větší nezávislost a rozmanitost návrhů. Ochránce může být zvolen pouze na dvě bezprostředně po sobě jdoucí funkční období, tedy dvakrát na šest let. Volba začíná šestým dnem před uplynutím funkčního období ochránce a končí dnem jeho uplynutí. V případě, že se funkce ochránce uvolní před skončením jeho funkčního období, koná se volba nového ochránce do 60 dnů.

Podle V. Sládečka²⁷ zkušenosti s neúspěšnými pokusy o volbu ochránce z r. 2000 i r. 2010 mohou vést k úvahám, zda současná úprava způsobu vybírání kandidátů vyhovuje. Domnívá se, že de lege ferenda by se mohlo zvažovat rozšíření okruhu navrhovatelů o Ústavní soud a Nejvyšší správní soud. Každý by podával návrh jednoho kandidáta, celkový počet kandidátů by se tak nezměnil. V návaznosti na svou praktickou činnost, která významně zasahuje do oblasti veřejné správy lze předpokládat, že by Ústavní soud i Nejvyšší správní soud nominovaly vzdělané a zkušené osoby, které by mohla Poslanecká sněmovna akceptovat jako vhodné adepty pro výkon této funkce. Přijatelným způsobem by se tak rozšířilo spektrum okruhu kandidujících osob.

Spolu s Veřejným ochráncem práv je volen i jeho zástupce, který zastupuje ochránce v plném rozsahu v době jeho nepřítomnosti. Může být pověřen výkonem části působnosti ochránce. Zástupce pak vykonává svoji činnost nezávisle se stejnými oprávněními jako ochránce. Pro volbu, pozbytí funkce, odvolání z funkce a právní postavení zástupce platí stejné podmínky jako pro ochránce, což je výhradou České republiky, protože v žádné zahraniční úpravě se s tímto postavením nesetkáme.²⁸

3.1.2 Neslučitelnost funkce

Funkce ochránce je neslučitelná s funkcí prezidenta republiky, poslance, senátora a soudce, ale i s jakoukoliv činností ve veřejné správě. Výkon funkce ochránce je neslučitelný s jinou výdělečnou činností, s výjimkou správy vlastního majetku a činnosti vědecké, pedagogické, publicistické, literární nebo umělecké, není-li taková činnost na újmu výkonu funkce, její důstojnosti a neohrožuje-li důvěru v nezávislost a nestrannost výkonu funkce. Ochránce nesmí být členem jakékoliv politické strany nebo politického hnutí.

²⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 75-77.

²⁸ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s. 110.

3.1.3 Slib

Slib zní: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že svou funkci budu vykonávat nezávisle a nestranně, v souladu s Ústavou a ostatními zákony a že budu chránit neporušitelnost práv.*“.²⁹

Ochránce se ujímá výkonu funkce složením slibu do rukou předsedy Poslanecké sněmovny, ale ne však dříve než dnem následujícím po dni, kdy uplynulo funkční období dosavadního ochránce. Ode dne složení slibu do rukou předsedy Poslanecké sněmovny začíná plynout funkční období ochránce, v žádném případě dnem zvolení. Do složení slibu nově zvoleného ochránce vykonává jeho působnost ochránce, jehož funkční období skončilo. Nesloží-li ochránce slib do 10 dnů ode dne zvolení nebo složí-li jej s výhradou, hledí se na něj, jako by nebyl zvolen. Složení slibu s výhradou může mít různou podobu. Především může jít vskutku o explicitní výhradu, tj. znevažující komentář k samotnému slibu či k jeho obsahu, pronesený bezprostředně před nebo po složení slibu (např. „složení slibu považuji za nedůstojné a zbytečné divadlo“). Složení slibu s výhradou ale také znamená jakákoli úmyslná změna dikce slibu, tedy vypuštění slova či části textu nebo naopak přidání slova, popř. jiné pozměnění textu slibu nebo např. prohlášení, že bude funkci zastávat v zájmu určité skupiny lidí, například členů konkrétní politické strany. Na důvodech výhrady nezáleží, musí ale jít o jednání úmyslné. Pouhé přerěknutí není možné posuzovat jako výhradu ke složení slibu.³⁰

3.1.4 Nezávislost

Zákon č. 349/1999 Sb. o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů dále jen zákon o Veřejném ochránci práv) výslovně upravuje nezávislost a také nestrannost výkonu funkce ochránce § 5. Stanovuje odpovědnost za výkon funkce, kterou má ochránce vůči Poslanecké sněmovně. Nezávislost je samozřejmě dána jednak vůlí člověka být nezávislý, proto je to také předmětem slibu ochránce, jednak materiálními podmínkami v užším i širším slova smyslu, tedy především tím, že nemá jiné odpovědnosti a loajalitou z nich vyplývající. Důležitým atributem nezávislosti ochránce, jenž musí být naplněn, aby byly splněny standardy pravého ombudsmana, je právě odpovědnost za výkon funkce Poslanecké sněmovně, tedy moci zákonodárné,

²⁹ Česko. Zákon č. 349/1999 Sb. o Veřejném ochránci práv. 1999, částka 111/1999. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/zakon-o-verejnem-ochranci-prav/>>

³⁰ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 82-86.

nikoliv výkonné. Je to jedno z kritérií, jímž se posuzuje jeho nezávislost na výkonné neboli vládní moci.³¹

3.1.5 Zánik funkce

Ochránce pozbývá funkci dnem, který následuje po dni, kdy byly naplněny podmínky pro zánik funkce. Výkon funkce, tak skončí uplynutím funkčního období, nabytím právní moci rozsudku soudu, kterým byl ochránce odsouzen pro trestný čin, přestal-li být volitelný do senátu, dále se ujal funkce uvedené v §3 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., který hovoří o neslučitelnosti funkce, vykonává činnost ve veřejné správě, anebo bylo předsedovi Poslanecké sněmovny doručeno písemné prohlášení ochránce, že se této funkce vzdává.

Zákon o Veřejném ochránci práv dále uvádí, pokud vykonává ochránce činnost, která je neslučitelná s výkonem funkce, nebo je-li členem politické strany nebo politického hnutí je z jeho funkce odvolán.

Ochránce z výše uvedených důvodů odvolává předseda Poslanecké sněmovny a uvědomí o tom osobu, která funkci ochránce tímto rozhodnutím pozbyla. O odvolání z funkce uvědomí předseda Poslanecké sněmovny Senát, prezidenta republiky, ale i veřejnost. O pozbytí funkce ochránce uvědomí samozřejmě i Poslaneckou sněmovnu.³²

3.1.6 Imunita a mlčenlivost

Význam instituce Veřejného ochránce práv je zvýrazněn i některými atributy, které ho mají odlišit od „obyčejného“ vysokého úředníka. Požívá tedy například trestní imunitu v tom smyslu, že ochránce nelze trestně stíhat bez souhlasu Poslanecké sněmovny. Odepře-li Poslanecká sněmovna souhlas, je trestní stíhání ochránce vyloučeno po dobu výkonu jeho působnosti.³³ Ohraničením imunity na období výkonu funkce se ochránčova imunita odlišuje od pojetí imunity poslance a senátora, kdy je po odepření vydání vyloučeno trestní stíhání navždy.³⁴ Imunita má své místo jako opodstatněná garance nezávislosti a nestrannosti v činnosti ochránce. Nelze totiž zcela vyloučit pokusy o nátlak.

³¹ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s 113.

³² SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 88-89.

³³ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s 114.

³⁴ Česko. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. In Sbirka zákonů, Česká republika. 1993, částka 1. Dostupný z WWW: <<http://www.sbirkazakonu.info/ustava-ceske-republiky/>>

Ochránce i spolupracovníci z Kanceláře veřejného ochránce práv mají uloženou mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděli při výkonu funkce, a to i po ukončení výkonu funkce, pokud zákon nestanoví jinak. Povinnosti zachovávat mlčenlivost mohou být zproštěni pouze předsedou Poslanecké sněmovny a to pouze z vážných důvodů. Toto ustanovení činí v praxi Veřejného ochránce práv určité interpretační potíže. Dodatek „pokud zákon nestanoví jinak“, se zjevně vztahuje k ustanovení, které ochránci ukládá povinnost podat každoročně Poslanecké sněmovně a dalším institucím souhrnnou písemnou zprávu o činnosti a také seznamovat veřejnost se svou činností a s poznatky, které z ní vyplynuly.³⁵

3.1.7 Plat

Ochránce nemá postavení „běžného úředníka“, ale vysoce postaveného státního funkcionáře s autoritou i odpovědností, který musí být v souladu se svým postavením také odpovídajícím způsobem finančně ohodnocen, jak je tomu i u ombudsmanů jinde ve světě. Na ochránce proto nelze vztahovat například platový zákon pro zaměstnance státní správy či zákoník práce v plném rozsahu.

Funkce Veřejného ochránce práv je veřejnou funkcí, proto ochránci náleží plat, odchodné, náhrada výdajů a naturální plnění jako prezidentovi Nejvyššího kontrolního úřadu. Jeho zástupci náleží plat, odchodné, náhrada výdajů a naturálního plnění jako viceprezidentovi Nejvyššího kontrolního úřadu.³⁶

3.2 Principy dobré správy

Veřejný ochránce práv je podle zákona povinen chránit osoby nejen před porušováním práva ze strany úřadů, ale i před takovým jednáním, které neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy. Denně proto stojí před problémem aplikace a naplňování toho, co jsou to principy dobré správy.³⁷ Tento pojem byl v českém právním řádu poprvé použit právě v zákoně o Veřejném ochránci práv.

Principy dobré správy jsou typicky neurčitým právním pojmem.³⁸ Je tedy zřejmé, že jde o neformální zásady kvalitního spravování věcí veřejných, které vycházejí z ústavních zásad, z obecných právních principů, z morálních pravidel a v neposlední řadě i z legitimních společenských očekávání. Některé z principů dobré

³⁵ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s 114.

³⁶ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 88-96.

³⁷ *Principy dobré správy* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2011 [cit. 25. prosince 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/stanoviska-ochrance/principy-dobre-spravy/>>.

³⁸ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s 89.

správy jsou dosud v zákonech a již existujících dokumentech různého původu i úrovně zmiňovány či definovány roztržitě a nejednotně.³⁹

Souhrn hlavních principů dobré správy je výsledkem společné práce Veřejného ochránce práv a zaměstnanců jeho Kanceláře. Byl sestaven na základě poznatků z jednotlivých šetření. Je šitý na míru českému prostředí a měl by vypovídat o tom, co jsou bolavá místa české státní správy.⁴⁰ Vycházely přitom především z vlastních zkušeností za dobu existence institutu Veřejného ochránce práv a dále z již existujícího Evropského kodexu dobré správní praxe⁴¹, který se vztahuje k činnosti unijních institucí, v neposlední řadě doporučení Rady Evropy o dobré správě a z dalších mezinárodních dokumentů.

- **Soulad s právem**

Úřad Veřejného ochránce práv postupuje v souladu s právním řádem České republiky. Právní předpisy aplikuje v jejich vzájemné souvislosti. V případě, kde je výklad určitého právního ustanovení nejednoznačný, vykládá jej úřad podle jeho smyslu, přičemž respektuje zejména stanoviska nadřízeného úřadu a konstantní judikaturu soudů. Nadřízený úřad na žádost podřízeného úřadu poskytne své jednoznačné a srozumitelné právní stanovisko k řešení určitého právního problému. Nadřízený úřad také sám v důležitých právních otázkách aktivně sjednocuje postup podřízených úřadů vydáváním závazných právních stanovisek.

- **Nestrannost**

Úředník přistupuje ke všem osobám ve stejné situaci stejně a nečiní žádné neodůvodněné rozdíly v zacházení s nimi, přitom respektuje princip přiměřenosti.⁴² Princip požaduje rovné zacházení se všemi osobami, především aby všem byla dána možnost se vyjádřit.⁴³ Úředník se snaží oprostít ode všech předsudků, zachovat politickou i náboženskou neutralitu a nezavdávat žádnou příčinu k pochybnostem o své nepodjatosti. Pokud se rozhodne nepřihlížet k vyjádření či požadavku některé osoby, vždy takový postup musí odůvodnit. Stížnost osoby na konkrétního úředníka řeší

³⁹ *Principy dobré správy* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2011 [cit. 25. prosince 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/stanoviska-ochrance/principy-dobre-spravy/>>.

⁴⁰ ČERNÍN, Karel. *Principy dobré správy* definované veřejným ochráncem práv. In: HRABCOVÁ, D. *Principy dobré správy*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2006. s. 12-13.

⁴¹ *Evropský kodex řádné správní praxe*. Lucemburk: Evropská společnost, 2005. 19 s.

⁴² *Principy dobré správy* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2011 [cit. 25. prosince 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/stanoviska-ochrance/principy-dobre-spravy/>>.

⁴³ MOTEJL, Otakar. *Souhrn hlavních principů dobré správy*. In: HRABCOVÁ, D. *Principy dobré správy*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2006. s. 15.

zásadně jiný úředník než ten, proti kterému daná stížnost směřuje. Výsledek prošetření takové stížnosti vychází z porovnání tvrzení obou stran a objektivně zjištěných skutečností.

- **Včasnost**

Úřad vyřídí každé podání osoby v rozumném a přiměřeném čase bez zbytečných průtahů. Jestliže si vyřízení vyžádá delší dobu, než je obvyklé, úřad o tom osobu vždy vyrozumí, přičemž uvede důvody prodlevy a předpokládaný termín, kdy bude podání vyřízeno. Pokud může mít rozhodnutí úřadu vliv na výsledek jiného řízení, snaží se úřad rozhodnout ještě před ukončením tohoto souvisejícího řízení. O svém postupu ve věci uvědomí včas úřady, pro které je výsledek jeho řízení důležitý. Pokud se jedná o řízení zahajované z vlastního podnětu, zahájí úřad řízení bezodkladně, jakmile se dozví o důvodu pro jeho zahájení, a dokončí ho v takovém čase, aby bylo dosaženo jeho účelu.⁴⁴

- **Předvídatelnost**

Princip požaduje po úřadu, aby rozhodoval shodně s tím, jak rozhodoval obdobné případy v minulosti⁴⁵ nebo jak rozhoduje obdobné případy nadřízený úřad. Pokud se od své dosavadní praxe v konkrétním případě odchýlí, výslovně to uvede v rozhodnutí a tento postup odůvodní. V obdobných případech používá úřad obdobné postupy a při užití správního uvážení se drží předem stanovených obecných měřítek. Při změně obecných pravidel úřad takovou změnu s dostatečným předstihem přiměřeným způsobem zveřejní a vytvoří předpoklady pro hladký přechod k novým pravidlům. Nejvýznamnější závěry a poznatky ze své činnosti úřad zveřejňuje. Struktura důležitých dokumentů úřadu je ustálená a přehledná, aby se v nich osoby mohly snadno orientovat.

- **Přesvědčivost**

Úředník při řízení poskytuje osobě přiměřené informace o zjištěných skutečnostech a o jejích povinnostech vůči úřadu a informuje ji o postupu úřadu tak, aby osoba plně pochopila účel řízení, orientovala se v jeho průběhu a mohla využívat svá procesní práva. Úředník se snaží podávat přesné informace takovým způsobem,

⁴⁴ *Principy dobré správy* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2011 [cit. 25. prosince 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/stanoviska-ochrance/principy-dobre-spravy/>>.

⁴⁵ MOTEJL, Otakar. Souhrn hlavních principů dobré správy. In: HRABCOVÁ, D. *Principy dobré správy*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2006. s. 15.

aby nikoho nevedl v omyl. Při komunikaci s osobou přihlíží k jejím dorozumívacím a intelektuálním schopnostem a snaží se všechny její dotazy řádně zodpovědět. Úřední dokumenty určené osobám jsou psány jednoduchým a jasným jazykem, aby jim osoby snadno porozuměly.

Písemné odůvodnění rozhodnutí úřadu je přehledné, srozumitelné a jednoznačné. Úřad poučí osobu o možnosti použití opravných prostředků proti svému rozhodnutí, a to včetně soudního přezkumu. Úřad vždy podnikne účinné kroky k tomu, aby se osoba, jíž se rozhodnutí týká, o něm dozvěděla. Úřad také poctivým způsobem informuje veřejnost o přípravě rozhodnutí obecného rozsahu a dá jí možnost vyjádřit se k jeho obsahu.

- **Přiměřenost**

Úřad zasahuje do práv a oprávněných zájmů osob jen tam, kde je to nutné k dosažení účelu řízení a pouze v nezbytné míře. Úřad zohledňuje při uplatňování svých pravomocí mimořádnou situaci určité osoby tak, aby jeho postup vůči ní nebyl nepřiměřeně tvrdý. Po osobách požaduje pouze takovou míru součinnosti, která je k dosažení účelu řízení nezbytná. Ke splnění uložených povinností stanovuje osobám s ohledem na jejich osobní poměry přiměřenou lhůtu zahrnující i čas potřebný na přípravu k plnění nově uložených povinností. V zájmu racionality výkonu správy uplatňuje úřad zákony způsobem, který nevede k absurdním výsledkům a odpovídá cílům sledovaným zákonodárcem.

- **Efektivnost**

Úřad usiluje o komplexní řešení věci. Jestliže některý odbor nebo organizační jednotka úřadu obdrží od osoby podání, které jí nepřísluší řešit, postoupí toto podání věcně příslušné části úřadu a osobu o tom informuje. Pokud věc řeší souběžně několik odborů nebo organizačních jednotek téhož úřadu nebo několik různých úřadů, zjišťují vzájemně informace o svém postupu, předávají si je a společně tento postup koordinují. Každý úřad je ve své činnosti důsledný a usiluje o skutečné, nikoliv pouze formální vyřešení celé věci. Činí proto účelné kroky k realizaci svých rozhodnutí v praxi a provádí proto i následnou kontrolu jejich naplňování.⁴⁶

⁴⁶ *Principy dobré správy* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2011 [cit. 25. prosince 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/stanoviska-ochrance/principy-dobre-spravy/>>.

- **Odpovědnost**

Úřad se nevyhýbá posouzení otázky nebo přijetí rozhodnutí ve věci, která spadá do jeho působnosti. V případě, že úřad udělá chybu, jasně a výslovně tuto chybu přizná, písemně se za ni osobě omluví a neodkladně přijme účinná opatření k nápravě, popřípadě osobu poučí o možnosti žádat o náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem.

Úředník vynakládá veřejné zdroje pouze v takovém rozsahu, který je nezbytný k dosažení účelu řízení. Při své činnosti se snaží předcházet škodám na zdraví a majetku osob i státu a na veřejných statcích. S informacemi získanými při výkonu veřejné správy nakládá citlivě a poskytuje jim náležitou ochranu, přičemž bere ohled na soukromí a rodinný život osob.

- **Otevřenost**

Úřad umožní osobám nahlížet do všech úředních dokumentů a pořizovat si jejich kopie. Úřad pečlivě dodržuje spisový pořádek, takže je schopen jednotlivé dokumenty vyhledat. Přístup osob k úředním dokumentům omezí úřad pouze do té míry, jakou vyžaduje ochrana osobních údajů, soukromí, oprávněných zájmů jiných osob, utajovaných informací, obchodních tajemství nebo v neposlední řadě jiné zákonné limity. Poplatek za zpřístupnění úředních dokumentů či pořízení jejich kopií stanovuje úřad tak, aby tím nezabraňoval osobám v získání informací o činnosti úřadu.

Při styku s osobami uvádí úředník, který věc vyřizuje, své jméno, funkci a telefonický či emailový kontakt. Tyto údaje jsou uvedeny i na všech dokumentech a na elektronických stránkách úřadu. Budova úřadu je vybavena informačním systémem, který zaručuje snadnou orientaci osob a možnost identifikace úředníků na jejich pracovištích. Úřední deska je umístěna na viditelném místě, je zřetelně označena a přehledně členěna.⁴⁷

- **Vstřícnost**

Úředník se chová k osobám s respektem a zdvořilostí a je korektní vůči jiným úředníkům. Všem sdělením věnuje náležitou pozornost a na všechna podání řádně odpovídá, s výjimkou podání anonymních a opakujících se. V rámci svých možností se snaží osobě pomoci dosáhnout cíle, který sleduje svým podáním. Úředník za žádných

⁴⁷ *Principy dobré správy* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2011 [cit. 25. prosince 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/stanoviska-ochrance/principy-dobre-spravy/>>.

okolností nenarušuje lidskou důstojnost osob, neboť si je vědom toho, že náplní jeho práce je služba veřejnosti.⁴⁸

Přínos principů dobré správy lze vyjádřit několika body: lepší propojení právních, etických, ekonomických, řídicích a dalších aspektů dobré, rozumné, férové správy, artikulování práva na dobrou správu (dnes již výslovně i v ústavách či zákonech), jasnější, srozumitelnější vyjádření požadavků na správu, zaměření na skutečná řešení, často jen zdánlivě drobné posuny, dopracování, zvýraznění požadavků, které ovšem mohou znamenat mnoho pro občany, přicházející do styků se správou.⁴⁹

3.3 Vztah veřejného ochránce práv k jiným státním orgánům

Z hlediska vzájemného vztahu Veřejného ochránce práv k jiným státním orgánům, resp. k jiným systémům ochrany práv, je považována za jednu ze základních charakteristik ombudsmana komplementárnost, neboli doplňkovost, jeho funkce k jiným systémům ochrany práv. Obecně se jeho působnost často překrývá s kompetencí jiných ochranných institucí, zvláště pak správního a ústavního soudnictví.

Instituce ombudsmanského typu musíme považovat za instituce komplementární a podpůrné, ale v žádném případě za systémy, jejichž účelem je suplovat funkce jiných státních orgánů. Proto aktivita ombudsmana není podmiňována vyčerpáním návrhů či opravných prostředků u soudu. Naopak, jestliže ombudsman zjistí, že o totožné věci probíhá soudní řízení, své šetření zpravidla zastaví.

Primárním úkolem podle zákona o Veřejném ochránci práv není chránit základní lidská práva a občanské svobody. Tento úkol mají právním řádem na starosti soudní orgány a zejména pak ústavní soud. Institut ochránce není koncipován jako konkurence soudních orgánů.

⁴⁸ *Principy dobré správy* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2011 [cit. 25. prosince 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/stanoviska-ochrance/principy-dobre-spravy/>>.

⁴⁹ ČEBIŠOVÁ, Taisia. Úsilí o dobrou správu. In: HRABCOVÁ, D. *Principy dobré správy*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2006. s. 79.

3.3.1 Vztah k ústavnímu soudnictví

Mnoho autorů odmítá názor, že by ochránce mohl konkurovat v oblasti ochrany základních práv a svobod Ústavnímu soudu. Ochránce však má pravomoci určené zákonem a jeho působnost směřuje poněkud jinam a do jisté míry i dále než pravomoc soudní.⁵⁰

Pravomoc ochránce do jisté míry přesahuje otázku práva a zabývá se otázkou chybných a nesprávných postupů správních úřadů a úředníků jinak velice obtížně postižitelných. Jde tedy o instituci, která se na rozdíl od ústavního soudnictví neomezuje jen na právní otázky.

Novelou zákona o Ústavním soudu je upravena pravomoc ochránce podávat návrhy na zrušení jiného právního předpisu nebo jeho jednotlivých ustanovení, je-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem. Ochránce samozřejmě nemůže předkládat návrhy na zrušení zákonů nebo ústavních zákonů, ale může navrhnout zrušení podzákonných norem, jakými jsou nařízení vlády nebo ministerské vyhlášky, respektive jejich části. Podat tento návrh mohou i další subjekty a soudce zpravodaj je povinen informovat o zahájení takového řízení Veřejného ochránce práv, který může Ústavnímu soudu do 10 dnů od doručení návrhu sdělit, že vstupuje do řízení. Ochránce by měl nebo mohl v optimálním případě plnit funkci určitého „filtru“ podání k Ústavnímu soudu, protože řada z nich vůbec nezasahuje do základních práv a svobod ústavně zaručených.⁵¹

Kromě výše uvedených obsahuje vztah ochránce a ústavního soudnictví ještě další roviny, které již nejsou zcela institucionalizované. Jsou to nahodilé kontakty, které se postupem času vyvinuly v kontakty pravidelné. V první rovině byl soudcem několikrát vyzván, jako osoba nebo orgán poskytující při dokazování a shromažďování podkladů pomoc Ústavnímu soudu při jeho rozhodování. A v rovině druhé soudce zpravodaj již ve dvou případech ustanovil pro řízení před Ústavním soudem opatrovníkem Veřejného ochránce práv, nebo respektive jeho zástupkyni. Oba tyto případy jsou poměrně výjimečné. Tato rovina byla použita z důvodu, že Ústavní soud hledal kvalifikovaného opatrovníka pro osoby, které považoval za nedostatečně zastoupené v řízení před ÚS.⁵²

⁵⁰ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Ochrana před nečinností veřejné správy v českém právním řádu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2004. s. 119-120.

⁵¹ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Ochrana před nečinností veřejné správy v českém právním řádu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2004. s. 120.

⁵² ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s. 134-135.

- **Problematika ustanoveného opatrovníka (Veřejný ochránce práv)**
Ústavním soudem- řešený případ

Rodiče nezletilého se obrátili na Ústavní soud, protože pro své dítě odmítli aktivní léčbu chemoterapií a požadovali pro ně pouze léčbu paliativní. Úřady však rozhodly předběžným opatřením podle ustanovení § 76a o. s. ř. o ústavní léčbě. Veřejný ochránce práv byl nezletilému dítěti ustanoven opatrovníkem pro řízení před Ústavním soudem, protože byla obava z kolize zájmů nezletilého dítěte a jeho rodičů, kteří by ho zastupovali v řízení před Ústavním soudem. Ochránce uvedl, že realizovat práva podle mezinárodních smluv, jichž se stěžovatelé dovolávají, může pouze ten, kdo žije. Stěžovatelé svým vědomým postojem k léčbě nezletilého, který osvědčili svým prohlášením, jímž se rozhodli ukončit proces aktivního léčení bezprostředně život ohrožující nemoci nezletilého, de facto znemožnili nezletilému realizovat právo na život. Vzhledem k diagnóze by to znamenalo nezvratný konec života, takže vznikla nesporně situace, kterou k realizaci práva na život a ochranu zdraví zákon v ustanovení § 76a o. s. ř. předpokládá. Opatrovník navrhl, aby Ústavní soud ústavní stížnost zamítl.⁵³

Výše uvedené rysy (roviny) neplatí, pokud v daném státě ústavní soud neexistuje nebo nemá pravomoc provádět kontrolu ústavnosti, tedy rozhodovat o kvalifikovaných individuálních stížnostech na porušení ústavních práv podávaných právními subjekty (zejména fyzickými osobami) bez omezení. V takovéto situaci ombudsman v podstatě doplňuje činnost ústavního soudu. Nahrazování funkce ústavního soudnictví ochráncem by mělo být jen dočasné, neboť použitelné právní prostředky ombudsmana se od ústavního soudnictví podstatně liší.

3.3.2 Vztah ke správnímu soudnictví

S novou úpravou správního soudnictví je často kladena otázka, zda nemůže správní soudnictví nahradit Veřejného ochránce práv. Na tuto otázku lze zcela jasně odpovědět, že v žádném případě. A to již z několika důvodů. V první řadě ochránce zaručuje rychlé a méně formalizované řešení problému, protože nepodléhá tak přísně formalizovanému procedurálnímu postupu jako soudy. A i přesto, že ochránce nemůže přímo zasáhnout do způsobu vyřízení určitého problému, má jeho činnost zpravidla obdobné výsledky v kvalitě i efektivitě. Ještě důležitějším argumentem opodstatněnosti

⁵³ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s. 135-136.

existence ochránce je ta skutečnost, že ochránce může jít v konkrétním případě hlouběji. Ochránce nemusí posuzovat věc pouze na poli právním, ale může proniknout i do dalších detailů. Stejně tak jako u soudnictví ústavního by měla pravomoc ochránce směřovat do jisté míry dále než pravomoc správního soudnictví.⁵⁴

Kritériem pro hodnocení postupu nejsou na rozdíl od správního soudnictví jen právní předpisy ale i tzv. „dobrá správa“, která je pro správní soudnictví samozřejmě cizí. Ochránce tedy může řešit i ty případy, které nelze napadnout soudně.

3.3.3 Vztah k Poslanecké sněmovně

Veřejný ochránce práv není k Poslanecké sněmovně ve vztahu podřízenosti, ale spíše ve vztahu partnerském, v mezích stanovených zákonem. Orgán moci zákonodárné není oprávněn do výkonu funkce jakkoliv zasahovat, pokud to ovšem zákon výslovně nedovoluje.⁵⁵

Kromě souhrnné zprávy předkládá ochránce Poslanecké sněmovně také nejméně jednou za čtvrt roku informaci o své dosavadní činnosti a zprávu o jednotlivých věcech, v nichž nebylo dosaženo přijetí dostatečných opatření k nápravě.

Sněmovna je povinna zprávy předložené ochráncem projednat. Jde-li o věc v působnosti ochránce je oprávněn se schůze Sněmovny zúčastnit, pokud požádá o slovo, musí mu být uděleno. Tuto pravomoc ochránce v minulosti již několikrát využil a vystoupil na plénu Sněmovny. Například v roce 2010 vystoupil JUDr. Otakar Motejl se dvěma požadavky.

- **Problematika překládání zpráv ochránce Sněmovně- řešený případ**

Veřejný ochránce práv se opakovaně zabýval problematikou majetkoprávního vypořádání pozemků pod stavbami dálnic a silnic I. třídy, které byly vybudovány před rokem 1993. S ohledem na skutečnost, že vláda řešení stále odkládala, se ochránce obrátil v souladu s ustanovením zákona č. 349/1999 Sb., § 24 odst. 1 písm. b na Sněmovnu se zprávou, ve které popsal průběh prováděného šetření a navrhl, aby ji projednala a doporučila vládě přijmout konkrétní kroky vedoucí k nápravě. Ochránce je vyzval k respektování zásady nedotknutelnosti vlastnického práva ve smyslu čl. 11 Listiny a čl. 1 dodatkového protokolu č. 1 k evropské Úmluvě. Tyto

⁵⁴ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Ochrana před nečinností veřejné správy v českém právním řádu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2004. s. 122-123.

⁵⁵ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 152.

předpisy zavazují orgány státu ctít vlastnické práva všech osob bez rozdílu a ukládají mu povinnost zajistit jeho nenarušené užívání. Ochránce dále uvedl, že dosavadní postup orgánů státu není s výše uvedenými principy ve shodě. Ve zprávě bylo také doporučení k vydání nebo změně zákona.⁵⁶

Institut ombudsmana lze považovat za rychlý, nepřiliš formalizovaný ochranný mechanismus, který přináší i přes svá oprávnění pouze iniciačního charakteru ochranou efektivní a účinnou, srovnatelnou s jinými ochrannými mechanismy.⁵⁷

3.4 Kancelář veřejného ochránce práv

Kancelář veřejného ochránce práv byla založena k organizačnímu, odbornému a technickému zabezpečení činnosti Veřejného ochránce práv Statutem Kanceláře veřejného ochránce práv ze dne 31. ledna 2001 (viz příloha č. I), vydaným ochráncem na základě § 25 zákona č. 349/1999 Sb. o Veřejném ochránci práv.⁵⁸

Kancelář veřejného ochránce práv plní úkoly spojené s odborným, organizačním a technickým zabezpečením činnosti ochránce. V hospodářských, pracovněprávních a dalších vztazích je Kancelář veřejného ochránce práv oprávněna jménem státu jednat, nabývat práv a zavazovat se. A v neposlední řadě tato Kancelář hospodaří s rozpočtovými prostředky, které jsou veřejnému ochránci práv přiděleny.⁵⁹

V čele Kanceláře je vedoucí kanceláře, kterého jmenuje a odvolává Veřejný ochránce práv. Vedoucí kanceláře svou činnost vykonává podle pokynů Veřejného ochránce práv a ze své práce je mu samozřejmě odpovědný.⁶⁰ Vedoucí Kanceláře jedná jménem Kanceláře veřejného ochránce práv a zastupuje ji navenek. V určitých případech může ochránce pověřit vedením Kanceláře některého z jejích zaměstnanců.⁶¹

⁵⁶ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s. 131-132.

⁵⁷ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Ochrana před nečinností veřejné správy v českém právním řádu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2004. s. 123.

⁵⁸ *Povinně zveřejňované informace* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/kancelar-vop/povinne-zverejnovane-informace/>>.

⁵⁹ *Statut kanceláře veřejného ochránce práv* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/kancelar-vop/statut/>>.

⁶⁰ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 157.

⁶¹ *Statut kanceláře veřejného ochránce práv* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/kancelar-vop/statut/>>.

3.5 Evropský ombudsman

Evropským ombudsmanem je P. Nikiforos Diamandouros (viz příloha č. VII), dřívější řecký národní veřejný ochránce práv. Evropským ombudsmanem byl zvolen Evropským parlamentem a úřad vykonává od 1. dubna 2003. První Evropský ombudsman byl Evropským parlamentem zvolen v roce 1995.⁶²

Instituce Evropského ombudsmana byla zřízena na základě Maastrichtské smlouvy. Ombudsman je jmenován po každých volbách do Evropského parlamentu na dobu jeho funkčního období, ale může být jmenován i opakovaně. Z funkce může být odvolán pouze Soudním dvorem na žádost Evropského parlamentu, přestane-li splňovat podmínky nezbytné k výkonu své funkce nebo dopustí-li se závažného pochybení. Evropský ombudsman během svého funkčního období nesmí vykonávat jakoukoliv jinou výdělečnou nebo nevýdělečnou profesionální činnost.⁶³

Ombudsman je oprávněn přijímat stížnosti od kteréhokoli občana Evropské unie. Je to nezávislá a nestranná instituce, které se zodpovídá správa EU. Ombudsman vyšetřuje stížnosti týkající se nesprávného úředního postupu orgánů, institucí, úřadů a agentur EU. Do působnosti ombudsmana nepatří pouze Soudní dvůr EU, který vykonává svoji činnost v rámci soudní pravomoci. Ombudsman zjišťuje nesprávné úřední postupy, pokud orgány nedodrží základní práva, právní předpisy nebo právní zásady či zásady řádné správy. Evropský ombudsman usiluje o spravedlivé výsledky stížností proti orgánům Evropské unie, podporuje transparentnost a prosazuje administrativní kulturu služby. Jeho cílem je budovat důvěru prostřednictvím dialogu mezi občany a Evropskou unií a podporovat nejvyšší standardy chování v orgánech Unie.⁶⁴

Úřad Evropského veřejného ochránce práv byl založen z důvodu boje proti nesprávnému úřednímu postupu při vykonávání činnosti orgánů a institucí EU. Tím, že podporuje dobrou správu, by měl veřejný ochránce práv pomoci zlepšit vztahy mezi Evropskou unií a jejími občany. Již od začátku funkce veřejného ochránce práv v září 1995 pracovali odborníci na definici nesprávného úředního postupu na základě judikatury Soudního dvora a principů evropského správního práva, ale i vnitrostátní

⁶² *Co pro Vás může udělat evropský veřejný ochránce práv?*. Belgie: Evropská společnost, 2008. s. 6.

⁶³ *Smlouva o založení evropského společenství* [online]. Praha: Vláda České republiky, 2012 [cit. 29. února 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf>.

⁶⁴ *Problém s EU? Kdo vám může pomoci?*. Luxembourg, 2011. Dostupný také z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cs/atyourservice/whocanhelpyou.faces#/page/3>>.

právní předpisy jsou v této oblasti cenným zdrojem inspirace. Tato práce vyvrcholila vypracováním Kodexu řádné správní praxe, který přijal Evropský parlament.⁶⁵

3.5.1 Evropský kodex řádné správní praxe

Jako první přišel s myšlenkou vypracování Kodexu řádné správní praxe poslanec Evropského parlamentu Roy Perry. Poté první Evropský ombudsman, pan Jacob Söderman v roce 1998 rozhodl, po zkušenostech s řešením stížností na jednání institucí a úředníků Evropské unie, oslovit nejvýznamnější instituce a orgány Společenství s žádostí o poskytnutí informací, zda tyto instituce aplikují vnitřní či podobný předpis upravující základní vztahy mezi úředníky a obecnou veřejností. Důvody k tomuto kroku měl v podstatě dva. Během svého působení obdržel Evropský ombudsman celou řadu stížností na nedobře vykonávanou správu institucemi a orgány Unie. Své poznatky pravidelně zveřejňoval ve výročních zprávách adresovaných Evropskému parlamentu. Velká část těchto stížností a námitek nedobré správy ale nemusela vůbec vzniknout, pokud by byla veřejnosti poskytnuta jasná a srozumitelná informace, např. formou kodexu řádného správního chování, o základních principech jednání a o povinnostech institucí a jejich zaměstnanců ve vztazích k veřejnosti. Druhým důvodem pro zahájení ombudsmanova šetření byla jeho snaha o zvýšení standardu zmíněných vztahů. Výsledkem několikaletého úsilí Evropského veřejného ochránce práv bylo tedy 6. 9. 2001 přijetí Kodexu řádné správní praxe Evropským parlamentem formou usnesení.⁶⁶

Kodex je určen evropským občanům a státním úředníkům. Říká, co mají občané očekávat od veřejné správy a státních úředníků a jaké zásady musí při výkonu své činnosti dodržovat. Plné provádění Kodexu by mělo směřovat ke zvýšení důvěry občanů Evropské unie k jejím orgánům. Během jednání Evropského parlamentu o Kodexu jeden z poslanců řekl: „Existují dvě důležité otázky, které by měli být zodpovězeny a to především podpora právního státu a respekt pro evropské občany.“⁶⁷ Hlavní inspirací byly právní úpravy veřejné správy v jednotlivých zemích EU, především ve Francii, Dánsku, Finsku a Belgii, a také samozřejmě znění relevantních článků Charty.

⁶⁵ *The European ombudsman : The European Code of Good Administration Behaviour*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002. s 1.

⁶⁶ GLOTZMANN, Filip. Evropský kodex řádné správní praxe. In: HRABCOVÁ, D. *Moderní veřejná správa a ombudsman*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2005. s. 51-52.

⁶⁷ *The European ombudsman : The European Code of Good Administration Behaviour*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002. s 1.

Z Charty lze také vymezit základní aspekty práva na dobrou správu:

- nestrannost při řešení záležitostí občanů,
- spravedlivé zacházení,
- rozumné časové lhůty pro řešení záležitostí občanů,
- právo být slyšen před tím, než je ve věci týkající se daného občana vydáno rozhodnutí,
- právo každé osoby na přístup ke spisovému materiálu, který se jí týká,
- povinnost odůvodnit rozhodnutí,
- právo na náhradu škody způsobené orgánem veřejné správy či jeho zaměstnancem,
- právo jednat s orgánem veřejné správy v jednom ze smluvních jazyků,
- právo občanů mít přístup k dokumentům Komise, Parlamentu a Rady.⁶⁸

Evropský kodex řádné správní praxe obsahuje 27 článků. Podle F. Glotzmanna⁶⁹ má Kodex pět nejzajímavějších ustanovení, kterými jsou:

- Zásada přiměřenosti (úměrnosti) v čl. 6/2 – „Při vydávání rozhodnutí dodržuje úředník spravedlivou rovnováhu mezi zájmy soukromých osob a obecným veřejným zájmem.“
- Rozhodování v souladu s oprávněným očekáváním v čl. 10/2 – „Úředník musí plnit oprávněná a přiměřená očekávání, která v něj má veřejnost s ohledem na předchozí jednání dané instituce.“
- Zásada zdvořilosti v čl. 12/1 – „Úředník si uvědomuje své úkoly, ve styku s veřejností je korektní, zdvořilý a přístupný.“
- Odpovědi v jazyku občana v čl. 13 – „Úředník zajistí, aby každý občan Evropské unie nebo kterýkoli příslušník veřejnosti, který napíše instituci v jednom z jazyků Smlouvy, dostal odpověď ve stejném jazyce.“
- Označení příslušného úředníka v čl. 14/2 – „Potvrzení o přijetí nebo odpověď musí obsahovat jméno a telefonní číslo úředníka, který danou záležitost vyřizuje a složku instituce, ke které daný úředník náleží.“

⁶⁸ TOMOSZEK, Maxim. Realizace práva na dobrou správu a úloha ombudsmana. In: HRABCOVÁ, D. *Moderní veřejná správa a ombudsman*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2005. s. 67.

⁶⁹ GLOTZMANN, Filip. Evropský kodex řádné správní praxe. In: HRABCOVÁ, D. *Moderní veřejná správa a ombudsman*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2005. s. 52-53.

Evropský ombudsman má velký zájem o Kodexu informovat občany a úředníky celé Evropské unie, aby tak obě strany znaly svá práva a povinnosti. Na svých internetových stránkách Evropský ombudsman publikoval Kodex ve 26 jazycích a ve formě uživatelsky přátelské brožury je také k dispozici v jeho kanceláři.⁷⁰

V komparaci Veřejného ochránce práv a Evropského ombudsmana velké odlišnosti nejsou. I v případě ombudsmanů z jiných států Evropské unie nejsou zásadní rozdíly, každý má své poslání, ale všichni jsou postaveni na podobném základu, který představuje chránit zájmy občanů a vykonávat službu pro občana daného státu. Evropský ombudsman hájí práva občanů před institucemi EU jako Veřejný ochránce práv v České republice, dále je Evropský ombudsman také odpovědný Parlamentu a stejně jako Veřejný ochránce práv České republiky mu předkládá pravidelné zprávy o své činnosti. Jediným větším rozdílem je jmenování. Veřejný ochránce práv České republiky je jmenován na šestileté funkční období, které není na žádné jiné instituci závislé, na rozdíl od Evropského ombudsmana, který je jmenován společně s Evropským parlamentem a stejně dlouho také působí ve své funkci. Nový Evropský parlament jmenuje nového Evropského ombudsmana, kterým se může stát jedna osoba i opakovaně.

3.5.1 Evropská síť veřejných ochránců práv

Skládá se z veřejných ochránců práv národních a regionálních, ale i podobných orgánů členských států Evropské unie, zemí žádajících o členství v EU a samozřejmě i Evropského veřejného ochránce práv a Petičního výboru Evropského parlamentu. Tato síť obsahuje více než 90 úřadů z 32 evropských zemí.

Evropská síť veřejných ochránců práv vznikla v roce 1996 a postupně se vyvinula v účinný nástroj spolupráce pro veřejné ochránce práv a jejich pracovníky a slouží ke spolupráci při řešení případů. Pro Evropského veřejného ochránce práv je obzvlášť důležitá, protože mu umožňuje rychle a účinně řešit stížnosti, které nespádají do jeho působnosti. Jsou svolávány semináře a setkání, na kterých veřejní ochránci práv prezentují zkušenosti a osvědčené postupy. Zkušenosti si mohou předávat i na elektronickém diskusním fóru a každodenní elektronickou zpravodajskou službou. Informační cesty evropského veřejného ochránce práv pořádané

⁷⁰ *Co pro Vás může udělat evropský veřejný ochránce práv?*. Belgie: Evropská společenství, 2008. s. 26.

veřejnými ochránci práv v členských státech a v přístupových zemích se ukázali jako vysoce efektivní pro lepší budování evropské sítě veřejných ochránců práv.⁷¹

⁷¹ *Evropská síť veřejných ochránců práv* [online]. Evropská unie, 2012 [cit. 13. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cs/atyourservice/enointroduction.faces>>.

4 PRÁVNÍ ÚPRAVA VE VNITROSTÁTNÍM A MEZINÁRODNÍM PRÁVU

V řadě států, kde ombudsman působí, je instituce ombudsmana podchycena ústavně, v některých případech došlo k ústavnímu zakotvení až ex post, tj. po určité době jeho fungování na základě běžného zákona, například v Rakousku, Polsku nebo Nizozemsku. Pokud jde o klasické evropské demokratické státy a další země tvořící Evropskou unii, kupodivu pouze v některých ústavách z těchto zemí nalezneme ustanovení upravující ombudsmanskou instituci.⁷²

4.1 Legislativa vnitrostátního práva

Zákon č. 349/1999 Sb. o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o Veřejném ochránci práv) byl od jeho vydání pozměněn a doplněn celkem jedenácti novelami (zákon č. 265/2001 Sb., zákon č. 309/2002 Sb., zákon č. 320/2002 Sb., zákon č. 626/2004 Sb., zákon č. 381/2005 Sb., zákon č. 342/2006 Sb., zákon č. 129/2008 Sb., zákon č. 314/2008 Sb., zákon č. 198/2009 Sb., zákon č. 227/2009 Sb. a zákon č. 427/2010 Sb.), kdy z velké části šlo především o rozšiřování a upřesňování působnosti Veřejného ochránce práv.

Jedním z důvodů pro přijetí zákona o Veřejném ochránci práv, který vznikl uprostřed polemik a opakovaných pochybností o jeho smyslu, bylo stanovisko Výboru ministrů členských států Rady Evropy, který v Doporučení R/85/13 o instituci ombudsmana, a přiměřeně také v Doporučení R/97/14 o ustanovení celostátních institucí pro lidská práva, vyzývá, aby členské státy zvážily zřízení ombudsmana nebo institucí ombudsmanského charakteru zejména tam, kde došlo k prudkým společenským a politickým změnám, transformaci ekonomiky nebo násilným událostem válečného typu a tím k ohrožení lidských, hospodářských, sociálních a kulturních práv.⁷³

Přijetím zákona o Veřejném ochránci práv, v platném znění, se institut Veřejného ochránce práv stal součástí i českého právního řádu a soustavy státních

⁷² SLÁDEČEK, Vladimír. Ombudsman a jeho role při ochraně práv. In: HRABCOVÁ, D. *Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2002. s. 9-10.

⁷³ *Český veřejný ochránce práv* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 26. února 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav/historie/cesky-verejny-ochrance-prav/>>.

orgánů. Na úrovni ústavní však tento institut v České republice zakotven v současné době není.⁷⁴

V České republice se nyní vede aktuální debata o zakotvení Veřejného ochránce práv do Ústavy ČR. Jeho definování v rámci ústavních institucí by jednoznačně zakotvilo postavení ochránce a jeho roli v politickém systému institucí České republiky. Ombudsman je nyní součástí ústav ve 23 zemích Evropy.⁷⁵ Hovoří se i o možnosti, v případě, že by byl tento institut do Ústavy ČR zanesen, zda by jeho šetření neměli mít závazný charakter místo dosavadního pouze doporučujícího charakteru.

Činnost Kanceláře veřejného ochránce práv se řídí zejména:

- zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů,
- nařízení vlády 165/2000 Sb., k provedení zákona o veřejném ochránci práv,
- zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.⁷⁶

4.2 Legislativa mezinárodního práva

Právní úprava Evropského ombudsmana je ustanovena ve smlouvě o založení Evropského společenství, zejména ve článku 195 odst. 4 a dále ve Smlouvě o založení Evropského společenství pro atomovou energii a to ve článku 107d odst. 4.

Podmínky pro výkon funkce Evropského ombudsmana obsahuje Rozhodnutí Evropského Parlamentu o pravidlech a obecných podmínkách pro výkon funkce veřejného ochránce práv.⁷⁷

⁷⁴ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Ochrana před nečinností veřejné správy v českém právním řádu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2004. s. 115.

⁷⁵ PŘIDAL, Miroslav. *Role veřejného ochránce práv v politickém systému České republiky*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. s. 19.

⁷⁶ *Povinně zveřejňované informace* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/kancelar-vop/povinne-zverejnovane-informace/>>.

⁷⁷ *Statut* [online]. Evropská unie, 2012 [cit. 29. února 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cs/resources/statute.faces>>.

5 OMBUDSMAN JAKO KONTROLNÍ ORGÁN

Strukturovanost systému kontroly veřejné správy vede k vytvoření komplexního a vyváženého systému kontroly, který bude dostatečně způsobilý kontrolně postihnout celou veřejnou správu. Tomuto koresponduje i to, že některé kontrolní subsystémy veřejné správy působí zcela nezávisle na ostatních, zatímco jiné kontrolní subsystémy působí naopak provázaně s dalšími podobnými systémy a to i ve vzájemné součinnosti. A právě v této struktuře organizace a funkci kontroly veřejné správy je třeba také vnímat postavení a poslání kontroly veřejné správy prostřednictvím činnosti Veřejného ochránce práv.

5.1 Kontrola veřejné správy

Veřejný ochránce práv kontrolu veřejné správy, tak jak byla koncipována před přijetím právní úpravy institutu Veřejného ochránce práv a před započítím jeho činnosti, nezastupitelným způsobem doplňuje. Jde o kontrolní institut, který vůči veřejné správě působí zvenčí, tzv. že provádí vnější kontrolu veřejné správy, který se zaměřuje jednak na rozpor s právem, a stejně tak i na rozpor s principy tzv. dobré správy. Tento kontrolní institut náš systém kontroly veřejné správy neobsahoval, a proto ho příslušným způsobem obohatil.⁷⁸

V této oblasti je také důležité uvést, že tento kontrolní institut veřejné správě nenařizuje, ale pouze ukazuje potřebu zjednat nápravu. Toto vede k úvahám a diskusím, zda by nebylo vhodnější vybavit Veřejného ochránce práv oprávněním autoritativně nařizovat veřejné správě zjednání nápravy, ale jsou zde i názory, že by se již jeho pojetí měnit nemělo, naopak by se mělo dále stavět na dosavadní působnosti.

Konkrétnější vymezení rozsahu působnosti, tedy okruhu orgánů, resp. osob, v jejichž činnosti má ombudsman zkoumat, zda dodržují ústavu, zákony a další právní předpisy, zda jde o rozhodování nestranné, objektivní, rychlé a jednotné v aplikaci předpisů, se v různých státech v jednotlivostech liší. Zpravidla jde o oblast veřejné správy v nejširším smyslu, která zahrnuje nejen výkon státní správy prováděný státními orgány a jinými veřejnoprávními subjekty (především orgány územní samosprávy, ale pouze při výkonu státní správy, nikoli tam kde rozhodují ve vlastní působnosti), ale leckde i soukromými fyzickými a právnickými osobami. Spadá sem i činnost veřejných ozbrojených sborů (policie s výjimkou vyšetřování, kdy působí v trestním řízení, vězeňské sbory, armáda, hradní stráž) i aktivity řady dalších státních

⁷⁸ PRŮCHA, Petr. *Správní právo. Obecná část*. 7. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2007. s. 349-350.

institucí vykonávající veřejnou správu především pečovatelského charakteru (školy, zdravotnická zařízení, ústavy pečující o nezletilé) či ochranně-represivní povahy (věznice, ústavy pro mladistvé delikventy apod.). Lze konstatovat, že kromě obecnější charakteristiky orgánů a osob, jejichž činnost může ombudsman přešetřovat, právní úpravy často ještě formou pozitivní či negativní enumerace vypočítávají adresně instituce, oblasti, věci nebo dokonce osoby spadající či nespádající do kompetence ombudsmana.

Z dohledu Veřejného ochránce práv jsou tradičně eliminovány některé konkrétní osoby či přímo státní orgány, náplň, jejichž práce netvoří výkon veřejné správy, resp. správní činnosti vyvíjejí jen velmi omezeně. Typicky jde o hlavu státu, členy parlamentu i místních zastupitelských orgánů, soudce, státní zástupce a policisty při provádění úkonů v trestním řízení. Většinou se z jeho působnosti vyjímá i vláda jako celek, nezřídka pak zpravodajské služby.⁷⁹ Je otázkou, zda by neměla být kontrolní působnost Veřejného ochránce práv rozšířena i na úřední výkon samosprávy, tzn. na úřední výkon ve věcech tzv. samostatné působnosti. Tento výkon postupně nabývá a zřejmě i stále nabývat na významu bude. Výkon samosprávy je v úřední činnosti nepochybně srovnatelný s úřední činností státně správního charakteru, a proto by bylo žádoucí, aby i tento výkon byl pod kontrolní působností Veřejného ochránce práv.

Do činnosti ochránce dále patří systematické návštěvy míst, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě veřejnou mocí nebo v důsledku závislosti na poskytované péči, s cílem posílit ochranu těchto osob před mučením, krutým, nelidským, ponižujícím zacházením nebo trestáním a jiným špatným zacházením.⁸⁰

Jednou z nejvýznamnějších oblastí působnosti Veřejného ochránce práv je, a to již od zavedení tohoto institutu u nás, oblast činnosti obcí a měst při výkonu státní správy neboli tzv. místní státní správa se všeobecnou působností. Ta byla až do 31. 12. 2002 významně doplňována činností okresních úřadů, které však k uvedenému datu ukončily svoji činnost a jejich působnost byla návazně diferencovaně převedena na tzv. zbývající úrovně organizace územní správy, tj. na obce a rovněž

⁷⁹ SLÁDEČEK, Vladimír. Teoretické problémy působnosti ombudsmana, jeho působení ve vztahu k jiným orgánům a institucím. In: HRABCOVÁ, D. *Působení ombudsmana v demokratické společnosti*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2003. s. 7-9.

⁸⁰ PRŮCHA, Petr. *Správní právo. Obecná část*. 7. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2007. s. 348-351.

na kraje, které se již v mezidobí po započetí své činnosti také co do výkonu státní správy staly předmětem působnosti ombudsmana.⁸¹

Dodržování principů dobré správy představuje trvale aktuální problém.

- **Kontrola činnosti Veřejným ochráncem práv- řešený případ**

Pronajímatel nainstaloval do společných prostor bytového domu kamerový systém bez souhlasu nájemníků a za „hlídací službu“ začal jednostranně účtovat poplatek 72 Kč/1 osoba/1 měsíc. Jeden z nespokojených nájemníků se obrátil na Úřad, který ve věci zahájil státní kontrolu. Když však státní kontrola trvala více jak rok, obrátil se na ochránce, který následně opakovaně komunikoval s vedením Úřadu.

Ochránce shledal průtahy v kontrolní činnosti Úřadu. Délka kontroly v rozsahu 16 měsíců a 10 dnů byla vzhledem k předmětu kontroly nepřiměřená a Úřad porušil zásadu plynulosti řízení zakotvenou v ustanovení § 6 odst. 1 správního řádu. I když se na délce kontroly podepsala zdravotní indispozice inspektora a stále zvyšující se nápad podnětů na porušení předpisů chránících lidské soukromí, musel ochránce jednoznačně konstatovat, že předsedovi Úřadu přísluší dohled nad plynulostí kroků inspektora při vedení státní kontroly. Tuto úlohu však předseda Úřadu odmítal plnit.

V samotném závěru šetření však předseda uznal, že dohledová činnosti mu přísluší. Přislíbil, že se bude důkladněji zabývat interními postupy a dodržováním principu přiměřené délky řízení a začal připravovat interní předpis, který by měl zabránit vzniku podobných případů v budoucnu.⁸²

Kontrola činnosti byla v tomto případě zakončena pozitivním výsledkem a příslibem neopakování této situace (příprava interního předpisu a dodržování přiměřené délky řízení). V případě nezasáhnutí ochránce, by se případ protahoval a nebylo by jisté, zda bude stížnost vůbec řešena nebo dořešena.

⁸¹ PRŮCHA, Petr. Změny v působnosti obcí a činnost ombudsmana. In: HRABCOVÁ, D. *Působení ombudsmana v demokratické společnosti*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2003. s. 35.

⁸² KOUKAL, Pavel. *Souhrnná zpráva o činnosti VOP za rok 2010*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2011. s. 127.

5.2 Ochrana před nečinností veřejné správy

Instituci Veřejného ochránce práv lze považovat, za jeden z nejvýznamnějších a neúčinnějších ochranných mechanismů proti nečinnosti veřejné správy.

Nečinnost veřejné správy spadá do působnosti Veřejného ochránce práv vždy, i když to příslušná právní úprava výslovně nestanoví. Hlavním kritériem pro přezkoumání různých aktivit orgánů veřejné správy není pouze protiprávní jednání, ale zpravidla i rozpor s principy tzv. dobré správy. V případě, že právní úprava stanoví, že předmětem zkoumání Veřejného ochránce práv jsou pouze jednání a postupy, lze i přesto dojít k výsledku, že i nečinnost je svým způsobem určitý postup a že jde ze strany příslušného orgánu o omisivní právní úkon a že lze takového počínání chápat jako specifickou právní formu činnosti veřejné správy. Nečinnost veřejné správy je třeba jednoznačně považovat za takovou skutečnost, která je vždy v rozporu s principy tzv. dobré správy, z důvodu obsažení principu práva na rozhodnutí v přiměřené době.

V zahraničí se můžeme setkat s právními úpravami, které obdobně jako česká⁸³ výslovně nečinnost orgánů veřejné správy zahrnují do působnosti ombudsmana, tak i s těmi, které tak nečiní.

Dále je významným přínosem, že Veřejný ochránce práv jde ve svém vyšetřování dále než například soudní orgány, tudíž jsou otázky nečinnosti posuzovány i z jiných hledisek, než je dodržování práva, a to především z hlediska již několikrát zmíněné dobré správy. Veřejný ochránce práv může poskytnout širší ochranu v případech nečinnosti, i když není přímo porušeno ústavně zaručené právo, dále v případech neochoty či liknavého jednání.

Výhodou tohoto mechanismu je také samozřejmě jeho rychlost, neformálnost, dostupnost a nízká nákladnost pro stěžovatele. I přes pouhou iniciační povahu rozhodnutí, vede činnost Veřejného ochránce práv ke srovnatelným výsledkům, jako jiné ochranné mechanismy jakou jsou například soudní orgány atd.⁸⁴

⁸³ Česko. Zákon č. 349/1999 Sb. o Veřejném ochránci práv. 1999, částka 111/1999. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/zakon-o-verejnem-ochranci-prav/>>

⁸⁴ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Ochrana před nečinností veřejné správy v českém právním řádu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2004. s. 123-126.

6 PROBLEMATIKA ŘEŠENÝCH PŘÍPADŮ

Případové studie jsou ukázkou Veřejného ochránce práv při ochraně základních práv a svobod. Je patrné, že tento typ případů by jen těžko hledal jiný právní nástroj ochrany.⁸⁵

6.1 Veřejný ochránce práv České republiky

Existují určitá omezení v tom, na čí podnět může Veřejný ochránce práv jednat a provádět šetření. Omezení jsou funkční a směřují především k ochraně úřadu před zahlcením. Jako druhotnou funkci těchto omezení je možné vidět zdůraznění osobní odpovědnosti jedince za to, zda se na ochránce obrátí, či nikoliv.

6.1.1 Podněty k jednání

Ochránce může jednat na základě podnětu fyzické nebo právnické osoby, dále na základě podnětu podaného poslanci nebo senátorovi, který ho ochránci postoupil, v neposlední řadě na základě podnětu některé z komor Parlamentu, která ho ochránci postoupila, anebo z vlastní iniciativy.⁸⁶ Předpokládá se písemné podání, obsahující předepsané náležitosti, ale možná je i osobní návštěva stěžovatele (např. i osoba postižená v tom směru, že sama není schopna zpracovat písemné podání), kdy zaměstnanci Kanceláře zaznamenají všechny potřebné náležitosti do protokolu. Zvýšená ochrana se věnuje podání osob zbavených svobody, především z toho důvodu, aby tato podání nekontrolovali kupř. příslušníci Vězeňské služby, proti kterým směřují.⁸⁷

Zákon o Veřejném ochránci práv předpokládá, že na ochránce se může obrátit opravdu každý, jakákoliv fyzická nebo právnická osoba. V žádném případě by nikdo neměl být odmítnut. Podnět k jednání není nijak zpoplatněn a nepodléhá ani žádnému jinému formálnímu filtru. Pojem „každý“ ochránce ve své praxi nijak nezužuje. Zabývá se podněty fyzických i právnických osob, občanů České republiky i cizinců, podnět může být podán z území České republiky ale i z ciziny. Ochránce se zabývá i podněty osob, které se nezdržují oprávněně na území republiky, případně osob bez způsobilosti k právním úkonům. Dále přijímá i podněty v cizích jazycích a podle okolností odpoví buď v jazyce, v němž je podnět sepsán, nebo česky. To, že se jimi zabývá, znamená,

⁸⁵ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s 185.

⁸⁶ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s 117-118.

⁸⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 103.

že je neodloží z důvodu, že podnět podala osoba, která není českým státním občanem, nebo osoba, která není způsobilá k právním úkonům atd., ale že s ním nakládá podle obsahu a zákona jako s podnětem kohokoliv jiného.

Řádně podaný podnět by měl obsahovat nezbytné identifikační údaje, jako jsou jméno, přímení, bydliště (u právnické osoby název, sídlo a oprávněné osoby jejím jménem jednat) ale i další nezbytné údaje. Podnět musí obsahovat vylíčení všech podstatných okolností, včetně sdělení, zda věc již nebyla předložena jinému státnímu orgánu a popřípadě s jakým výsledkem. Dále by se v něm mělo nacházet označení úřadu, kterého se podnět týká. V případě, že se podnět týká rozhodnutí, musí být přiložen stejnopis. Přestože je v zákoně o Veřejném ochránci práv uvedeno, že „podnět musí obsahovat“, rozhodně to neznámá, že pokud nemá podnět některou z náležitostí, že se jím nebude Veřejný ochránce práv zabývat. Ale na druhé straně, pokud bude mít ochránce dostatečné podklady, usnadní mu to práci.⁸⁸ Formulář pro podání stížnosti je uložen na oficiálních stránkách⁸⁹ Veřejného ochránce práv České republiky (viz příloha II).

V případě starších osob Veřejný ochránce práv nejčastěji řeší problém s důchody, různými sociálními dávkami, ale v poslední době i s různými problémy, které se týkají jejich zaměstnání, protože daleko více starších lidí stále pokračuje v zaměstnání (problémy se zdaněním, výplatami dávek atd.).⁹⁰ Podněty ze strany starších osob tvoří velkou část podnětů přijatých Veřejným ochráncem práv.

Veřejný ochránce práv dostane každý rok okolo 6 tisíc podnětů (viz příloha č. IV). Velká část z těchto přijatých podnětů, ale nespadá úplně do jeho působnosti (viz příloha č. V).

⁸⁸ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s. 119.

⁸⁹ *Formuláře a vzory* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/formulare-a-vzory-dalsi/>>.

⁹⁰ *Barvy života*. Veřejný ochránce práv. TV, ČT2 2. 3. 2011 16:00. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1095889602-barvy-zivota/211562221200004/obsah/149625-verejny-ochrance-prav/>>

6.1.2 Výsledek stížnosti

Pokud Veřejný ochránce práv nezjistí žádné porušení právních předpisů, ani pochybení jiného charakteru, vyrozumí písemně stěžovatele i úřad, kterého se stížnost týkala. Šetření tímto pak většinou končí.

Pokud ale Veřejný ochránce práv zjistí pochybení ze strany úřadu, zákon mu ustanovuje výčet opatření, které může navrhnout:

- zahájení šetření o přezkoumání rozhodnutí, úkonu nebo postupu úřadu, lze-li je zahájit z úřední moci,
- provedení úkonů k odstranění nečinnosti,
- zahájení disciplinárního nebo obdobného řízení,
- zahájení stíhání pro trestný čin, přestupek nebo jiný správní delikt,
- poskytnutí náhrady škody nebo uplatnění nároku na náhradu škody.⁹¹

6.1.3 Vybrané řešené případy

- **Změna formy regulace nájemného (2002)**

V průběhu let 2001 a 2002 se na ochránce obrátila řada vlastníků nemovitostí a nájemců bytů s žádostí o ochranu před postupem státu při regulaci nájemního bydlení. Přestože Ústavní soud zrušil regulaci nájmu pro rozpor s Ústavou, v praxi se v ní ale stále pokračovalo na základě cenového výměru ministerstva financí. Ochránce proto podal návrh na zrušení, cílem nebylo zrušení regulace nájemného, ale upozornit na neústavnost. Ústavní soud návrhu ochránce na stanovení lhůty vládě na vytvoření nové právní úpravy nevyhověl, ale vláda následně přistoupila k vyhlášení moratoria na výši nájemného, aby byl vytvořen prostor pro přípravu a přijetí nové právní úpravy.⁹²

- **Sterilizace romských žen (2005)**

Na Veřejného ochránce práv se obrátila mezinárodní organizace Evropské centrum pro práva Romů, která dospěla k názoru, že romské ženy jsou podrobovány sterilizacím. Podnět neobsahoval náležitosti, podle kterých by se tímto mohl ochránce začít zabývat. Nebylo ani uvedeno, kterých žen se tento problém týká.

Dne 9. září 2004 se na Veřejného ochránce práv obrátilo 10 žen se stížností, že podstoupily sterilizaci bez náležitého souhlasu. Ženy namítaly, že buď nepodepsaly

⁹¹ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s 125-126.

⁹² HRAZDÍLKOVÁ, Iva. *Deset let veřejného ochránce práv v České republice*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. s. 34.

souhlas, nebo připouštěly, že „něco podepisovaly“, ale nebyly schopny vzhledem k okolnostem posoudit, k jakému zákroku dávají souhlas. Ochránce postupně během několika měsíců od medializování celého případu obdržel 87 podnětů se stejně nebo podobně formulovanou stížností.⁹³

Ochránce dospěl k závěru, že ve všech zkoumaných případech lze shledat nedostatky v právní kvalitě souhlasu sterilizovaných osob. K zákrokům nebyl dán souhlas, který by byl prostý omylu a plně svobodný v souladu s občanským zákoníkem. Z hlediska zdravotnicko-právního vyjádřil ochránce pochybnosti, že pacientky nebyly dostatečně informovány o lékařském zákroku, aby se mohly řádně rozhodnout. Problematické bylo i působení sociálních pracovníků před rokem 1990, kdy shromážděné doklady naznačují, že v rámci tehdejší státní politiky asimilace Romů docházelo k přesvědčování Romů, aby omezovali počet svých dětí. Ochránce dále doporučil Poslanecké sněmovně návrh zákona o zdravotní péči doplnit o ustanovení, který by stanovila povinnost informovaného souhlasu nejen obecně, ale i konkrétně před provedením sterilizace. Dále doporučil zvážit možnost přijetí odškodňovací úpravy pro osoby, které podstoupily vynucenou či bez svého souhlasu provedenou sterilizaci mezi lety 1973 a 1990.⁹⁴

- **Mezinárodní únosy dětí (2006)**

Nerozvedená matka odcestovala se svými nezletilými dětmi bez souhlasu svého manžela z Buenos Aires v Argentině, kde celá rodina naposledy bydlela, do České republiky, odkud matka pochází. Otec navrhl českým soudům navrácení svých dětí zpět do místa obvyklého bydliště. Po 2 letech bylo vydáno pravomocné rozhodnutí, ale k realizaci tohoto výkonu došlo až 3 roky poté.

Ochránce zjistil, že sociální pracovnice řádně nevysvětlily matce ani dětem smysl řízení dle Haagské úmluvy, ministerstvo práce a sociálních věcí nezajistili kvalifikovaný výkon státní správy, soudní řízení provázely průtahy, dohled ministerstva spravedlnosti nad délkou řízení a činností orgánů státní správy soudů byl nedostatečný a formální, ministerstvo spravedlnosti a ministerstvo práce a sociálních věcí mají prodlevy v přípravě aktuální společné instrukce, kterou se upravuje postup při výkonu soudních rozhodnutí.

Navíc byl ministerstvem spravedlnosti pro občany, kteří mají děti (či uzavírají sňatek) s cizincem, vytvořen informační tiskopis obsahující základní poučení a odkazy

⁹³ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s 165.

⁹⁴ HRAZDÍLKOVÁ, Iva. *Deset let veřejného ochránce práv v České republice*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. s. 35.

na nevládní organizace, které by mohly občanům poskytnout základní pomoc v zahraničí.⁹⁵

Po tomto případě ochránce zahájil šetření z vlastní iniciativy, aby mohl komplexně posoudit způsob uplatňování Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí v České republice orgány státu při navrácení unesených dětí do místa obvyklého bydliště. Učinil tak na základě některých podnětů a informací z médií.⁹⁶

- **Vystěhování romských rodin ve Vsetíně (2007)**

Dne 9. ledna 2007 zahájil Veřejný ochránce práv z vlastní iniciativy šetření ve věci vystěhování romských obyvatel z pavlačového domu č. p. 1336 v ulici Smetanova ve Vsetíně. O toto prošetření byl ochránce požádán dále i výborem pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu Parlamentu České republiky poté, co zástupci výboru navštívili tuto lokalitu.⁹⁷

K tomuto případu JUDr. Otakar Motejl říká: „*Při šetření jsem se zaměřil na prověření systému sociálních dávek vyplácených obyvatelům pavlačového domu, způsob jejich přiznávání a zejména způsob jejich vyplácení se zaměřením na institut zvláštního příjemce dávky, a dále na výkon sociálně-právní ochrany dětí. Zvláštní pozornost jsem věnoval situaci romských rodin vystěhovaných na Jesenicko, Prostějovsko a Uherskohradištsko. Dalším směrem šetření bylo prověření procesu výstavby a užívání nových domů v lokalitě Poschla, zejména prošetření postupu stavebního úřadu a orgánů ochrany veřejného zdraví.*“⁹⁸

Tento případ byl ukončen konstatováním pochybení Městského úřadu Vsetín. Export sociálně vyloučených rodin nebo rodin ohrožených sociálním vyloučením z obcí a měst, v nichž dlouhodobě žijí, nelze přijmout jako koncepční a účinné řešení. Dále

⁹⁵ HRABCOVÁ, Dana. Souhrnná zpráva o činnosti VOP za rok 2006. 1. vyd. Vydavatelství MU, 2007. s. 63-64.

⁹⁶ MOTEJL, Otakar. *Uplatňování Haagské úmluvy v České republice* [online], Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2006/uplatnovani-haagske-umluvy-v-ceske-republice/>>.

⁹⁷ MOTEJL, Otakar. *Ochránce šetří postup města Vsetín při vystěhování romských obyvatel pavlačového domu* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2007/ochrance-setri-postup-mesta-vsetin-pri-vystehovani-romskych-obyvatel-pavlacoveho-domu/>>.

⁹⁸ MOTEJL, Otakar. *Ochránce končí šetření vystěhování romských obyvatel ve Vsetíně* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2007/ochrance-konci-setreni-vystehovani-romskych-obyvatel-ve-vsetine/>>.

ochránce zjistil nedostatky v systému vyplácení sociálních dávek Městským úřadem Vsetín.⁹⁹

- **Povinnost vstát při vstupu zaměstnance Vězeňské služby do cely (2007)**

Na Veřejného ochránce práv se obrátil pan R. S., který namítal, že jeho kázeňské projednání za to, že odmítal povstat při vstupu zaměstnance Vězeňské služby na celu, bylo nezákonné. Domníval se, že mu takovou povinnost zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody neukládá, a to ani v § 28 odst. 1, který hovoří, že odsouzený je povinen dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku. Měl pocit, že je toto chování ve své podstatě ponižující.

Po rozsáhlém šetření se ochránce s argumentací neztotožnil. Povinnost povstat není v rozporu se zákonem ani Listinou základních práv a svobod. Podle ochránce ani v běžném civilním prostředí není v některých případech nezvyklé, aby přítomní příchozího pozdravili povstáním.¹⁰⁰

- **Výplata sociálních dávek formou poukázek v Litvínově (2008)**

Ochránce zahájil z vlastní iniciativy šetření ve věci vyplácení sociální dávek v kombinované formě. Od 1. března 2007 začal Městský úřad Litvínov vyplácet občanům evidovaným déle než 6 měsíců na úřadu práce dávky hmotné nouze tzv. kombinovanou formou. Pro všechny stanovil poměr 70% formou poukázek a 30% peněžní formou. Toto opatření se týkalo přibližně 1300 osob.

Ochránce vytkl městskému úřadu, že bez sociální práce a vydání správních rozhodnutí přistoupil ke změně výplaty. Současně oslovil Ministerstvo práce a sociálních věcí ohledně zákonnosti používání poukázek, které provedlo vlastní šetření a konstatovalo, že je nutné vyplácet dávky pouze v peněžní formě, pouze ve speciálních případech může volit jinou formu. A dále oslovil Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, aby posoudil výběr „stravenkové společnosti“, podle zákona o veřejných zakázkách. Ten uložil městu pokutu za nesprávný postup při výběru dodavatele poukázek pro osoby v hmotné nouzi.

Město Litvínov se závěry ochránce nesouhlasilo a nezjednálo žádnou nápravu, ochránce byl nucen vyrozumět nadřízený úřad a současně tento případ medializoval.

⁹⁹ *Vsetín při vystěhování romských rodin pochybil* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2007/vsetin-pri-vystehovani-romskych-rodin-pochybil/>>.

¹⁰⁰ KOUKAL, Pavel. *Souhrnná zpráva o činnosti VOP za rok 2007*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2011. s. 54-55.

Podle Veřejného ochránce práv je systém sociálních dávek pro běžné občany příliš složitý. Většina osob, kterým jsou tyto dávky určeny, neznají právní předpisy a v systému se nedokážou zorientovat. Ochránce by z tohoto důvodu přivítal výrazné zjednodušení systému sociálních dávek, které by podle něj přispělo k větší adresnosti a navíc by způsobilo nemalou úsporu pro státní rozpočet.¹⁰¹

- **Postup ČOI při poskytování informací o výsledcích kontrol čerpacích stanic (2009)**

Ochránce na základě dostupných informací prošetřil z vlastní iniciativy činnost České obchodní inspekce, která odmírá sdělit konkrétní jména provozovatelů čerpacích stanic, kterým byly uděleny pokuty. V tomto případě bylo o informace požádáno konkrétními osobami podle zákona o svobodném přístupu k informacím, přičemž inspekce informace svými rozhodnutími žadatelům odepřela.

Veřejný ochránce práv shledal tato rozhodnutí nezákonnými, protože ustanovení § 11 odst. 3 zákona o svobodném přístupu k informacím, kterým bylo zamítnutí informace odůvodněno, na takovéto případy nedopadá. Jde o informace vzniklé činností samotné inspekce při plnění jejich úkolů a takové informace je nutno poskytnout. Ochránce se domnívá, že pokud bude inspekce na tomto stanovisku trvat, může dojít k narušení principu otevřenosti veřejné správy.

Česká obchodní inspekce svůj názor nezměnila, a tak ochránce věc předal nadřízenému úřadu, kterým je Ministerstvo průmyslu a obchodu a zároveň případ medializoval.¹⁰²

- **Postup Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ve věci Národní knihovny (2009)**

Ochránce šetřil postup Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ve věci architektonické soutěže na návrh nové budovy Národní knihovny v Praze. Ochránce kritizoval Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, že v průběhu času nepochopitelně měnil názory, vedl další šetření s nejasným rozsahem a výsledkem. Úřad dospěl k nezdůvodněným závěrům o neregulérnosti soutěže.¹⁰³

¹⁰¹ KOUKAL, Pavel. *Souhrnná zpráva o činnosti VOP za rok 2008*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2011. s. 33-35.

¹⁰² KOUKAL, Pavel. *Souhrnná zpráva o činnosti VOP za rok 2008*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2011. s. 86.

¹⁰³ HRAZDÍLKOVÁ, Iva. *Deset let veřejného ochránce práv v České republice*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. s. 34-43

Ochránce dospěl k závěru, že Úřad byl věcně příslušný k posouzení úkonů zadavatele v rámci soutěže o návrh a rozhodnutí o jejich zákonnosti.¹⁰⁴ Podle ochránce je nepřijatelné, aby správní orgán nahrazoval rozhodovací činnost neformálními předpisy, které neobsahují zdůvodněný závěr o porušení zákonného postupu a proti nimž se nelze ani bránit.¹⁰⁵

Lze si jen těžko představit, že by se osoby z některých případů obrátily na Ústavní soud. Spíše lze očekávat, že ani přesně nevědí jakou funkci Ústavní soud plní. Toto platí i v případě ombudsmana. Také případ protiprávně sterilizovaných žen ukazuje, že i poměrně podrobné šetření generální prokuratury, které konstatovalo v řadě případů pochybení, nevedlo ke změně praxe, protože byla zcela pominuta lidsko-právní rovina případu a porušení práva nebylo bráno dostatečně vážně. Případy svědčí o tom, že ochránce má v systému ochrany základních práv a práv vůbec své nezastupitelné místo. A v neposlední řadě je důležitá i osobnost ochránce, protože významné je i to, jaké porušení práv se rozhodně šetřit z vlastní iniciativy.¹⁰⁶

6.2 Evropský ombudsman

6.2.1 Podněty k jednání

Podat stížnost k ombudsmanovi mohou občané všech členských států EU, dále osoby, které mají v některé z těchto zemí povolení k pobytu a také firmy, sdružení nebo jiné právnické osoby se sídlem v EU. Musí tak učinit v časové lhůtě maximálně dvou let od skutečnosti, na které je daná stížnost založena. Stížnost lze podat poštou, emailem nebo faxem.¹⁰⁷ Stížnost na nesprávný úřední postup nemusí podávat pouze osoba, která byla postižena osobně, ale i kdokoliv jiný. Evropský ombudsman se nezabývá záležitostmi, které jsou v současné době projednávány soudem nebo ve kterých soud již rozhodl.¹⁰⁸

Formulář v českém jazyce k podání stížnosti najdeme ke stažení na internetových stránkách Evropského ombudsmana (viz příloha III).

¹⁰⁴ KOUKAL, Pavel. *Souhrnná zpráva o činnosti VOP za rok 2009*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. s. 127.

¹⁰⁵ HRAZDÍLKOVÁ, Iva. *Deset let veřejného ochránce práv v České republice*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. s. 34-43

¹⁰⁶ ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. s. 185.

¹⁰⁷ *Evropský ombudsman* [online]. Praha: Vláda České republiky, 2012 [cit. 2. února 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/84/sekce/evropsky-ombudsman/>>.

¹⁰⁸ *Co pro Vás může udělat evropský veřejný ochránce práv?*. Belgie: Evropská společenství, 2008. s. 10.

Ombudsman zpravidla zahajuje šetření, která považuje za opodstatněná, a to na základě jemu podané stížnosti nebo prostřednictvím člena Evropského parlamentu, ale může jej zahájit i ze své vlastní iniciativy, pokud tvrzené skutečnosti nejsou nebo nebyli předmětem soudního řízení. Dospěje-li ombudsman k závěru, že došlo k pochybení ze strany orgánů Společenství, příslušný orgán musí ve lhůtě 3 měsíců k tomuto závěru přijmout stanovisko. O závěru šetření je informován Evropský parlament, dotyčný orgán, který vydával stanovisko a stěžovatel.¹⁰⁹

Jako dobrý příklad veřejné služby se veřejný ochránce práv stížnostmi zabývá tak rychle, jak je to jen možné.

Snaží se:

- potvrdit přijetí stížnosti během *jednoho týdne*;
- rozhodnout, zda zahájit šetření, během *jednoho měsíce*;
- dokončit šetření během *jednoho roku*.¹¹⁰

Evropský ombudsman řeší stížnosti na:

- neprůhlednost správního řízení,
- zbytečné časové průtahy správního řízení,
- neposkytnutí dostatečných informací či odmítnutí jejich podání,
- nedokonalá výběrová řízení a přijímání pracovníků do pracovních vztahů v institucích Evropské unie,
- problémy v pracovních vztazích mezi evropskými institucemi a jejich zaměstnanci,
- zneužití pravomoci,
- nečestnost,
- nekalé administrativní praktiky,
- diskriminaci.

Samozřejmě jsou i oblasti, do kterých Evropský ombudsman zasahovat nemůže. Jako je např. stížnost proti státním, regionálním nebo místním úřadům, stížnost proti podnikatelským či soukromým subjektům, odvolání proti rozhodnutím soudů nebo dále pokud se jedná o odvolání proti výsledku šetření národních ombudsmanů atd.

Pokud by Evropský ombudsman porušil během výkonu své činnosti závazné normy Evropské unie, je možné proti němu uplatnit odpovědnost za škodu.¹¹¹

¹⁰⁹ *Smlouva o založení evropského společenství* [online]. Praha: Vláda České republiky, 2012 [cit. 7. února 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf>.

¹¹⁰ *Co pro Vás může udělat evropský veřejný ochránce práv?*. Belgie: Evropská společenství, 2008. s. 9.

6.2.2 Výsledek stížnosti

Veřejný ochránce práv může informovat dotčený orgán o podané stížnosti za účelem vyřešení problému. Pokud není případ uspokojivě prošetřen a vyřešen v probíhajícím šetření, snaží se Evropský veřejný ochránce práv, je-li to možné, najít přátelské řešení, které odstraní pochybení a uspokojí stěžovatele. Jestliže pokus o smír selže, může Evropský veřejný ochránce práv navrhnout opatření k nápravě. Pokud orgán jeho návrhy nepřijme, může předložit zvláštní zprávu Evropskému parlamentu.¹¹²

6.2.3 Vybrané řešené případy

- **Šetření stížnosti proti Evropskému parlamentu**

Stěžovatel pracuje jako překladatel a je členem Jednoty tlumočnicků a překladatelů. Zúčastnil se semináře pořádaného touto organizací, na kterém vystoupil Dr. H., vedoucí českého překladatelského oddělení v generálním ředitelství pro překlad a publikace. V diskuzi se stěžovatel otázel Dr. H., proč jsou podmínky oznámení o zakázce č. 2004/S 50-042463, kterým bylo oznámeno výběrové řízení na externího poskytovatele překladatelských služeb do češtiny pro Evropský parlament a příslušná vzorová smlouva tolik nevýhodné pro poskytovatele služeb. Dr. H. odpověděl, že v Evropském parlamentu zatím pracuje pouze krátkou dobu a tyto podmínky tudíž nezná, avšak že podle jeho názoru se uzavřená smlouva naopak zdá být nevýhodná pro Parlament. Stěžovatel byl tímto tvrzením překvapen a zaslal Dr. H. dopis, ve kterém žádal o vysvětlení.

Dne 15. prosince 2005 stěžovatel uvedl, že nesouhlasí se subjektivními pocity Dr. H. a požádal ho, aby předal jeho dotaz právní službě Parlamentu s žádostí o stanovisko. Ale žádnou odpověď nedostal a proto mu bylo doporučeno, že se má obrátit na oddělení pro korespondenci s občany. Dne 3. března 2006 zaslal stěžovatel na toto oddělení dotaz, ale ani od této instituce žádnou odpověď nedostal. Proto podal stížnost Evropskému veřejnému ochránci práv, kde tvrdil, že generální ředitelství pro překlad a publikace ani generální ředitelství pro informace mu neposkytli požadované informace a dále se zmínil i o podmínkách oznámení o zakázce a vzorové smlouvě. Požádal tedy veřejného ochránce práv o přešetření, zda byly podmínky zachovány či nikoli.

¹¹¹ *Evropský ombudsman* [online]. Praha: Vláda České republiky, 2012 [cit. 2. února 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/84/sekce/evropsky-ombudsman/>>.

¹¹² *Co pro Vás může udělat evropský veřejný ochránce práv?*. Belgie: Evropská společenství, 2008. s. 9.

Veřejný ochránce práv se rozhodl, že pro zahájení šetření na základě jeho tvrzení a požadavků není dostatek důvodů, avšak informoval stěžovatele o jeho právu požádat o přístup k této smlouvě podle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise.

Ve svém stanovisku k této stížnosti Evropský parlament uznal, že jeho oddělení pro externí překlady by bylo příslušným oddělením k poskytnutí informací, o kterém měl stěžovatel zájem. Skutečnost, že tyto informace stěžovateli nebyly poskytnuty, však Parlament v témže stanovisku odůvodnil tím, že se neobrátil na oddělení pro externí překlady, ale na jiné oddělení Parlamentu, do jehož působnosti tato problematika nespadá. Toto odůvodnění bylo případem nesprávného úředního postupu¹¹³ podle čl. 15. odst. 1 Evropského kodexu řádné správní praxe¹¹⁴, který uvádí: „*Pokud je dopis či stížnost zaslaná instituci adresována nebo předána generálnímu ředitelství, ředitelství či útvaru, který není oprávněn se jí zabývat, jeho oddělení zajistí, aby byla tato záležitost bezodkladně postoupena příslušnému oddělení instituce.*“¹¹⁵

• Šetření stížnosti proti Evropské komisi

Stěžovatel zastupuje sdružení pro právní služby v oblasti ochrany životního prostředí Ekologický právní servis. Dne 16. dubna 2008 podal Komisi stížnost pro porušení právních předpisů. Stížnost se týkala porušení právních předpisů Evropské unie ze strany zastupitelstva Jihomoravského kraje v České republice a Ministerstva životního prostředí České republiky při přípravě a schvalování Územního plánu velkého územního celku Břeclavska. Dále stěžovatel informoval Komisi, že v roce 2006 podal stížnost na územní plán k Veřejnému ochránci práv České republiky. Český veřejný ochránce práv vydal tři zprávy a věc uzavřel tím, že potvrdil, že ze strany orgánů došlo k vážnému pochybení. Orgány však neprovedly žádnou nápravu.

Dne 30. března 2009 stěžovatel podal stížnost Evropskému veřejnému ochránci práv. Kde tvrdil, že na straně Komise došlo k neodůvodněnému prodlení při projednávání jeho stížnosti a dále požadoval, aby Komise zahájila řízení pro porušení právních předpisů proti České republice pro porušení směrnice o strategickém

¹¹³ DIAMANDOUROS, Nikiforos. *Rozhodnutí evropského veřejného ochránce práv...* [online]. Štrasburk, 2007 [cit. 25. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cases/decision.faces/cs/3143/html.bookmark>>.

¹¹⁴ *Evropský kodex řádné správní praxe*. Lucemburk: Evropská společenství, 2005. s. 15.

¹¹⁵ DIAMANDOUROS, Nikiforos. *Rozhodnutí evropského veřejného ochránce práv...* [online]. Štrasburk, 2007 [cit. 25. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cases/decision.faces/cs/3143/html.bookmark>>.

posuzování vlivu na životní prostředí při posuzování vlivu územního plánu na životní prostředí.

Avšak veřejný ochránce práv došel k závěru, že při šetření ve věci této stížnosti nebyl zjištěn žádný případ nesprávného úředního postupu a proto případ uzavřel. O rozhodnutí samozřejmě informoval stěžovatele i Komisi.¹¹⁶

- **Šetření stížnosti proti Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru**

Stěžovatel předložil 1. prosince 2008 Evropskému veřejnému ochránci práv stížnost proti Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru. Stěžovatel tvrdil, že ve „Zprávě o stážistovi“ ze dne 22. října 2008 jej Výbor křivě obvinil z toho, že zfalšoval doporučující dopis, který přiložil ke své žádosti o stáž ve Výboru. Dále nezohlednil poskytnuté důkazy o jeho nevině a neprokázal stěžovatelovu neschopnost vykonávat velmi jednoduché úkoly. Stěžovatel se domníval, že vše plnil včas a jeho práce byla přijatelné kvality. Žádal omluvu a dále, aby Výbor rozhodnutí o ukončení stáže zrušil.

Veřejný ochránce práv na základě článku 195 Smlouvy o ES (nyní článek 228 Smlouvy o fungování Evropské unie) rozhodl, že neexistují dostatečné důvody, proto aby stěžovatelova obvinění a jeho požadavek prošetřil. Toto rozhodnutí vycházelo z toho, že Výbor uvedl, že při rozhodování o ukončení jeho stáže byly vzaty v potaz pouze poznámky o jeho chování a činnosti na pracovišti a nikoli poznámky o zfalšovaném dopise. Veřejný ochránce práv dále uvedl, že ukončení jeho stáže 24. října 2008 nemohlo představovat případ nesprávného úředního postupu.¹¹⁷

- **Šetření stížnosti proti Evropskému parlamentu**

Během zasedání Evropského parlamentu v květnu roku 2008 bezpečnostní služba vyvedla z prostor Parlamentu členy německého televizního štábu, kteří filmovali poslance Evropského parlamentu při podepisování prezenční listiny. Stěžovatel shlédl záznam toto incidentu na serveru YouTube. Využil službu Korespondence s občany a napsal o věci Parlamentu, ale s jeho odpovědí nebyl spokojen a tak se dne 23. března 2009 obrátil na veřejného ochránce práv. Stěžovatel tvrdil, že Parlament neměl právo štáb z prostor vyvést.

¹¹⁶DIAMANDOUROS, Nikiforos. *Rozhodnutí evropského veřejného ochránce práv...* [online]. Štrasburk, 22. prosince 2009 [cit. 14. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cases/decision.faces/cs/4518/html.bookmark>>.

¹¹⁷DIAMANDOUROS, Nikiforos. *Rozhodnutí evropského veřejného ochránce práv...* [online]. Štrasburk, 8. března 2010 [cit. 14. března 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.ombudsman.europa.eu/cases/decision.faces/cs/4654/html.bookmark#_ftn5>.

Veřejný ochránce práv přezkoumal rozhodnutí Parlamentu o pravidlech týkajících se fotografií a televizních štábů v budovách Evropského parlamentu v Bruselu a ve Štrasburku, podle kterých je dovoleno filmování v prostorách Parlamentu za určitých podmínek. Pravidla zejména zakazují filmování v prostorách vyhrazených pro parlamentní služby, především ty, které souvisejí s finančními záležitostmi poslanců.

Veřejný ochránce práv si uvědomuje, že přístup médií k práci Evropského parlamentu je důležitý pro transparentnost, odpovědnost a v konečném důsledku také pro legitimitu institucí Evropské unie. Toto vše vzal v úvahu, ale v tomto případě byla daná pravidla médiím známa. Proto rozhodl, že v tomto případě ze strany Evropského parlamentu k nesprávnému úřednímu postupu nedošlo.¹¹⁸

¹¹⁸ DIAMANDOUROS, Nikiforos. *Rozhodnutí evropského veřejného ochránce práv...* [online]. Štrasburk, 2. února 2011 [cit. 23. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cases/decision.faces/cs/10056/html.bookmark#>>.

ZÁVĚR

Cílem této teoretické bakalářské práce bylo poukázat na Veřejného ochránce práv jako instituci, jak ve vnitrostátním, tak v mezinárodním právu. Dle mého názoru se mi pomocí dostupných zdrojů stanoveného cíle podařilo dosáhnout. Práci jsem navíc obohatila i o praktické příklady.

Se vznikem instituce Veřejného ochránce práv v České republice byla spojena i obrovská diskuze. Našlo se mnoho osob, které nesouhlasili se zakotvením do našeho právního řádu, ale na druhou stranu se objevilo i mnoho jeho příznivců. Dle mého názoru sebou nese vznik institutu mnoho přínosů jak pro občany, tak i například pro soudnictví. Veřejný ochránce práv chrání občany České republiky, cizince bydlící na území České republiky, ale například i osoby nezpůsobilé k právním úkonům. Chrání je před nečinností veřejné správy, před nesprávným úředním postupem, ale dále i tím, že zahajuje šetření z vlastní iniciativy, například u medializovaného případu, kdy se mu postup orgánů státní správy nezdá správný, aniž by zúčastněné osoby o tomto problému věděly. Dále jak bylo již zmíněno, chrání soudnictví před případy, které jdou vyřešit pouze na úrovni ochránce a nemusí se jimi zdoluhavými procesy zabývat soudní orgány. A v ne poslední řadě je tento institut důležitý i pro dodržování principů dobré správy, protože tyto principy představují v oblasti veřejné správy trvale aktuální problém.

Právě z důvodu velkého přínosu ochránce pro naši společnost, by bylo třeba určitých změn, například v jeho právním zakotvení. Aktuální diskuzí okolo Veřejného ochránce práv je jeho zakotvení v Ústavě České republiky. Myslím si, že je to dobrý nápad. Ochránce by měl přesně stanovené pravomoci a povinnosti, a i pro samotné občany by toto bylo přehlednější, již jen z toho důvodu, že nyní vzniklo neziskové občanské sdružení Český ombudsman, které nemá s Veřejným ochráncem práv České republiky nic společného, ale občané se na něj obrací se svými stížnostmi a očekávají vyřešení svého problému. Tato organizace samozřejmě nemá stejné pravomoci a často z tohoto důvodu uplyne i doba, ve které je možnost udělat nějakou nápravu. Proto by bylo třeba udělat tento institut přehlednější a zanést ho do Ústavy. Ústavní zakotvení by i lépe garantovalo nezávislost ochránce než zákon o Veřejném ochránci práv.

Je mnoho odpůrců zakotvení Veřejného ochránce práv v Ústavě, ale samozřejmě i mnoho příznivců, kteří jsou například toho názoru, že ochránce je podobný institut

jako Nejvyšší kontrolní úřad, který v Ústavě ustanoven je, tak proč by do ní nemohl být dodán i Veřejný ochránce práv.

Dle mého názoru by mohl mít ochránce i nějaké donucovací prostředky, protože nyní má funkci pouze návrhová. Může orgánu pouze navrhnout řešení pod pohrůžkou jakési sankce nebo medializování případu, ale není to nic, co by mohlo orgán státní správy donutit k nápravě. Proti tomuto názoru stojí velké množství odborníků, kteří tvrdí, že by se pojetí ombudsmana již nemělo dále měnit a mělo by se dál stavět na stávajících základech. Zatím má Veřejný ochránce práv v České republice velkou autoritu, ale nikdo neví, jak se tato situace bude vyvíjet dále, zda nevznikne období, kdy jeho rozhodnutí nebude mít na orgány státní správy žádný vliv.

Veřejný ochránce práv zatím sklízí z velké části pouze pozitivní ohlasy k jeho práci. Myslím si, že tento pozitivní postoj má na svědomí i to jaká osobnost samotný JUDr. Otakar Motejl byl.

I Evropský ombudsman sebou přinesl mnoho pozitiv. Podle jeho vzoru byl zřízen tento institut i v České republice. Na Evropského ombudsmana se mohou obracet všichni občané Evropské unie a je brán jako poslední naděje pro občany, které mají nějaký problém s orgány Evropské unie.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. *Co pro Vás může udělat evropský veřejný ochránce práv?*. Belgie: Evropská společnost, 2008. 33 s. ISBN 92-9212-030-1.
2. *Evropský kodex řádné správní praxe*. Lucemburk: Evropská společnost, 2005. 19 s. ISBN 92-95022-31-9.
3. FRUMAROVÁ, Kateřina. *Ochrana před nečinností veřejné správy v českém právním řádu*. Praha: Linde Praha, a. s., 2004. 246 s. ISBN 80-7201-505-2.
4. HENDRYCH, Dušan. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 875 s. ISBN 978-80-7400-049-2.
5. HRABCOVÁ, Dana. *Moderní veřejná správa a ombudsman*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2005. 173 s. ISBN 80-210-3792-X.
6. HRABCOVÁ, Dana. *Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2002. 120 s. ISBN 80-210-2944-7.
7. HRABCOVÁ, Dana. *Principy dobré správy*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2006. 265 s. ISBN 80-210-4001-7.
8. HRABCOVÁ, Dana. *Působení ombudsmana v demokratické společnosti*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství MU, 2003. 139 s. ISBN 80-210-3202-2.
9. HRABCOVÁ, Dana. *Souhrnná zpráva o činnosti VOP za rok 2006*. 1. vyd. Vydavatelství MU, 2007. 117 s. ISBN 978-80-210-4259-9.
10. HRAZDÍLKOVÁ, Iva. *Deset let veřejného ochránce práv v České republice*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. 120 s.
11. KALENSKÁ, Renata. *LEXikon Otakara Motejla*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. 371 s. ISBN 80-7106-860-8.
12. KOUKAL, Pavel. *Souhrnná zpráva o činnosti VOP za rok 2007*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2008. 91 s. ISBN 978-80-210-4560-6.
13. KOUKAL, Pavel. *Souhrnná zpráva o činnosti VOP za rok 2008*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2009. 121 s. ISBN 978-80-210-4822-5.
14. KOUKAL, Pavel. *Souhrnná zpráva o činnosti VOP za rok 2009*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. 167 s. ISBN 978-80-254-6668-1.
15. KOUKAL, Pavel. *Souhrnná zpráva o činnosti VOP za rok 2010*. 1. vyd. Kancelář veřejného ochránce práv, 2011. 183 s. ISBN 978-80-904579-1-1.
16. *Lidská práva*. [online]. Praha: Český helsinský výbor, srpen 2001, č. 2, s. 3-4 [26. ledna 2012]. ISSN: 1212-5431. Dostupný z WWW: < <http://www.helcom.cz> >.

17. *Problém s EU? Kdo vám může pomoci?.* Luxembourg, 2011. 17 s. ISBN: 987-92-9212-248-5.
18. PRŮCHA, Petr. *Správní právo. Obecná část.* 7. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2007. 418 s. ISBN 978-80-7239-207-0.
19. PŘIDAL, Miroslav. *Role veřejného ochránce práv v politickém systému České republiky.* Brno: Kancelář veřejného ochránce práv. 2010. 110 s. Dostupný také z WWW: < <http://www.ochrance.cz/dalsi-aktivity/publikace/sborniky-z-konferenci/>>
20. SLÁDEČEK, Vladimír. *Zákon o Veřejném ochránci práv. Komentář.* 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 216 s. ISBN: 978-80-7400-158-1.
21. ŠABATOVÁ, Anna. *Ombudsman a lidská práva.* 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2008. 200 s. ISBN 978-80-7239-229-2.
22. The European ombudsman: *The European Code of Good Administration Behaviour.* Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002. 16 s. ISBN 92-95010-04-3.

Elektronické zdroje

1. *Český veřejný ochránce práv* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 26. února 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav/historie/cesky-verejny-ochrance-prav/>>.
2. DIAMANDOUROS, Nikiforos. *Rozhodnutí evropského veřejného ochránce práv...*[online]. Štrasburk, 8. března 2010 [cit. 14. března 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.ombudsman.europa.eu/cases/decision.faces/cs/4654/html.bookmark#_ftn5>.
3. DIAMANDOUROS, Nikiforos. *Rozhodnutí evropského veřejného ochránce práv...* [online]. Štrasburk, 22. prosince 2009 [cit. 14. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cases/decision.faces/cs/4518/html.bookmark>>.
4. DIAMANDOUROS, Nikiforos. *Rozhodnutí evropského veřejného ochránce práv...* [online]. Štrasburk, 2. února 2011 [cit. 23. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cases/decision.faces/cs/10056/html.bookmark#>>.
5. DIAMANDOUROS, Nikiforos. *Rozhodnutí evropského veřejného ochránce práv...* [online]. Štrasburk, 2007 [cit. 25. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cases/decision.faces/cs/3143/html.bookmark>>.
6. *Evropská síť veřejných ochránců práv* [online]. Evropská unie, 2012 [cit. 13. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cs/atyourservice/en/introduction.faces>>.
7. *Evropský ombudsman* [online]. Praha: Vláda České republiky, 2012 [cit. 2. února 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/84/sekce/evropsky-ombudsman/>>.
8. *Fotografie a obrázky* [online]. Evropská unie, 2012 [cit. 14. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cs/press/medias.faces>>.
9. *Formuláře a vzory* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/formulare-a-vzory-dalsi/>>.
10. *Historie institutu ombudsmana* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2011 [cit. 25. prosince 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/historie/>>.
11. MOTEJL, Otakar. *Ochránce končí šetření vystěhování romských obyvatel ve Vsetíně* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2007/ochrance-konci-setreni-vystehovani-romskych-obyvatel-ve-vsetine/>>.

12. MOTEJL, Otakar. *Ochránce šetří postup města Vsetín při vystěhování romských obyvatel pavlačového domu* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2007/ochrance-setri-postup-mesta-vsetin-pri-vystehovani-romskych-obyvatel-pavlacoveho-domu/>>.
13. MOTEJL, Otakar. *Uplatňování Haagské úmluvy v České republice* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2006/uplatnovani-haagske-umluv-y-v-ceske-republice/>>.
14. *Ombudsman Otakar Motejl.* [online]. 9. 5. 2010 [cit. 28. března 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/cerna-kronika/ombudsman-otakar-motejl-zemrel-bylo-mu-77-let_168325.html>.
15. *Povinně zveřejňované informace* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/kancelar-vop/povinne-zverejnovane-informace/>>.
16. *Principy dobré správy* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2011 [cit. 25. prosince 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/stanoviska-ochrance/principy-dobre-spravy/>>.
17. *Smlouva o založení evropského společenství* [online]. Praha: Vláda České republiky, 2012 [cit. 7. února 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf>.
18. *Statistické údaje o činnosti* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 13. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/statisticke-udaje-o-cinnosti/>>.
19. *Statut* [online]. Evropská unie, 2012 [cit. 29. února 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cs/resources/statute.faces>>.
20. *Statut kanceláře veřejného ochránce práv* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/kancelar-vop/statut/>>.
21. *Vsetín při vystěhování romských rodin pochybil* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 9. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2007/vsetin-pri-vystehovani-romskych-rodin-pochybil/>>.

Legislativní dokumenty

1. Česko. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1993, částka 1. Dostupný z WWW: <<http://www.sbirkazakonu.info/ustava-ceske-republiky/>>
2. Česko. Zákon č. 349/1999 Sb. o Veřejném ochránci práv. 1999, částka 111/1999. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/zakon-o-verejnem-ochranci-prav/>>
3. Československo. Zákon č. 540/1990 Sb. o Generálním inspektorovi ozbrojených sil České a Slovenské Federativní Republiky. 1990, částka 88. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-o-generalnim-inspektorovi-ozbrojenych-sil-ceske-a-slovenske-federativni-republiky-11370.html>>

Ostatní zdroje

1. *Barvy života*. Veřejný ochránce práv. TV, ČT2, 2. 3. 2011 16:00. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1095889602-barvy-zivota/211562221200004/obsah/149625-verejny-ochrance-prav/>>

SEZNAM PŘÍLOH

- I. Statut Kanceláře veřejného ochránce práv
- II. Formulář na podání stížnosti ombudsmanovi
- III. Formulář na podání stížnosti evropskému ombudsmanovi
- IV. Vývoj přijatých podnětů v letech 2004-2011
- V. Graf přijatých podnětů (2004-2011)
- VI. Veřejný ochránce práv České republiky JUDr. Pavel Varvařovský
- VII. Evropský ombudsman P. Nikiforos Diamandouros
- VIII. První Veřejný ochránce práv České republiky, JUDr. Otakar Motejl

PŘÍLOHY

Příloha č. I: Statut kanceláře veřejného ochránce práv

Statut Kanceláře veřejného ochránce práv

Na základě § 25 odst. 2 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, vydává veřejný ochránce práv tento statut:

Čl. 1

1. Kancelář veřejného ochránce práv (dále jen "Kancelář") plní úkoly spojené s odborným, organizačním a technickým zabezpečením činnosti veřejného ochránce práv (§ 25 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, dále jen "zákon").
2. Kancelář je organizační složkou státu podle § 3 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.
3. Kancelář je v hospodářských, pracovněprávních a dalších vztazích v rámci § 25 odst. 1 zákona oprávněna jménem státu jednat, nabývat práv a zavazovat se.
4. Kancelář hospodaří s rozpočtovými prostředky samostatné kapitoly státního rozpočtu.
5. Sídlem Kanceláře je Brno, Údolní 39.

Čl. 2

1. V čele Kanceláře je vedoucí kanceláře, kterého jmenuje a odvolává a o jehož pracovněprávních věcech rozhoduje veřejný ochránce práv (dále jen "ochránce"). Svou činnost vykonává vedoucí kanceláře podle pokynů ochránce a jemu za ni odpovídá. Ochránce může na přechodné období pověřit vedením Kanceláře některého z jejích zaměstnanců.
2. Vedoucí Kanceláře jedná jménem Kanceláře a zastupuje ji navenek. Plní podle zákona č. 219/2000 Sb. funkci vedoucího organizační složky státu. Ve věcech nakládání s majetkem postupuje v souladu s tímto zákonem.
3. Vedoucí Kanceláře plní podle zvláštních předpisů vůči zaměstnancům Kanceláře funkci statutárního orgánu zaměstnavatele a je nadřízeným všech zaměstnanců Kanceláře. Jmenuje do funkce a odvolává vedoucí organizačních útvarů. Všechny pracovněprávní úkony vedoucího Kanceláře týkající se založení, změny a skončení pracovního poměru zaměstnanců kanceláře, platových podmínek vedoucích organizačních útvarů Kanceláře a pracovního řádu Kanceláře podléhají předchozímu souhlasu ochránce.

Čl. 3

Podrobnosti o organizační struktuře kanceláře a o oprávněních a působnosti jednotlivých organizačních útvarů a zaměstnanců kanceláře upravuje Organizační řád kanceláře.

Čl. 4

Tento statut nabývá účinnosti dnem 1. února 2001.

V Brně dne 31. ledna 2001

JUDr. Otakar Motejl
veřejný ochránce práv

Zdroj: *Statut kanceláře veřejného ochránce práv* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 5. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/kancelar-vop/statut/>>.

Příloha č. II: Formulář na podání stížnosti ombudsmanovi

Podnět veřejnému ochránci práv

1. STĚŽOVATEL:

Jméno a příjmení: _____

Bydliště: _____

Telefon: _____

Telefonní číslo uvádějte vždy! Pomůžete tak rychlejšímu vyřešení Vašeho problému.

E-mail: _____

(nebo)

Název právnické osoby: _____

Jméno a příjmení osoby oprávněné k jednání za ni: _____

Sídlo právnické osoby: _____

Telefon/fax: _____

Telefonní číslo uvádějte vždy! Pomůžete tak rychlejšímu vyřešení Vašeho problému.

E-mail: _____

Podáváte-li podnět jako zástupce (za jiného):

Jméno a příjmení zástupce : _____

Bydliště: _____

Telefon: _____

E-mail: _____

Vždy uveďte také jméno, bydliště a telefon stěžovatele, kterého zastupujete.

Zmocnění k jednání doložte níže uvedenou plnou mocí:

Plná moc:

.....

Zmocnitel

(ten, kdo plnou moc uděluje)

.....

Zmocněnec

(ten, kdo na základě plné moci jedná)

2. PODNĚT SMĚŘUJE PROTI: (označte příslušný úřad či zařízení)

- ministerstvo _____
- krajský úřad _____
- obec (obecní úřad) _____
- jiný správní úřad (např. stavební, úřad práce aj.) _____

- Česká správa sociálního zabezpečení _____
- zdravotní pojišťovna _____
- zdravotnické zařízení _____
- Policie ČR _____
- služební orgán Armády ČR (Hradní stráž) _____
- Vězeňská služba ČR (věznice) _____
- zařízení, kde se vykonává ochranná nebo ústavní výchova _____
- orgán státní správy soudu (předseda soudu) _____
- Česká národní banka _____
- Rada pro rozhlasové a televizní vysílání _____
- jiný úřad či instituce _____

Případné doplňující údaje k příslušnému úřadu (zařízení) – název a sídlo, příp. jméno a příjmení nebo jiná identifikace konkrétního úředníka:

3. CO JE PŘEDMĚTEM VAŠÍ STÍŽNOSTI VEŘEJNÉMU OCHRÁNCI PRÁV:

(stručné vylíčení podstatných okolností věci)

4. Čeho chcete podáním veřejnému ochránci práv dosáhnout?

5. Komu (jakému úřadu či instituci) byla věc předložena před tím, než jste se obrátil/a na veřejného ochránce práv? Vyzval/a jste některé z nich k nápravě? V případě, že ano, kdy a jakým způsobem se tak stalo, co Vám bylo odpovězeno?

6. Seznam příloh, které k objasnění podnětu připojujete, a všechna rozhodnutí, jichž se Váš podnět týká (kopie, nikoliv originály):

Datum: _____

Podpis: _____

Zdroj: *Formuláře a vzory* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 5. března 2012]. Dostupný z WWW: < <http://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/formulare-a-vzory-dalsi/>>.

Příloha č. III: Formulář na podání stížnosti evropskému ombudsmanovi

Evropský veřejný ochránce práv

Stížnost na nesprávný úřední postup

Pokud je třeba, pokračujte, prosím, na samostatném listu a přiložte všechny dokumenty nezbytné pro doplnění Vaší stížnosti.

1 Jméno:
Příjmení:
Jménem koho (je-li zastoupení):
Adresa 1. řádek:
Adresa 2. řádek:
Město:
Kraj/okres:
PSČ:
Stát:
Tel.:
Fax:
E-mail:

2 Na který orgán nebo instituci Evropské unie (EU) si chcete stěžovat?

☐ Evropský parlament	☐ Evropská investiční banka
☐ Rada Evropské unie	☐ Evropská centrální banka
☐ Evropská komise	☐ Evropský úřad pro výběr pracovníků (EPSO)
☐ Soudní dvůr Evropských společenství*	☐ Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF)
☐ Evropský účetní dvůr	☐ Evropský policejní úřad (Europol)
☐ Evropský hospodářský a sociální výbor	☐ Jiný orgán Unie (upřesněte, prosím)
☐ Výbor regionů Evropské unie	

* S výjimkou jeho soudních pravomocí

3 Proti jakému rozhodnutí nebo záležitosti si stěžujete? Kdy jste se o něm dozvěděl?

4 Co podle Vás udělal orgán nebo instituce EU nesprávně?

5

Co by podle Vás měl orgán nebo instituce udělat za účelem zjednání nápravy?

6

Kontaktoval jste se již dotčený orgán nebo instituci EU s cílem dosáhnout nápravy?

Ano (upřesněte, prosím) Ne

7

Pokud se stížnost týká pracovněprávního vztahu s orgány nebo institucemi EU: využil jste všech možností, které pro podání interních žádostí a stížností poskytuje služební řád? Pokud ano, vypršely již lhůty pro odpověď orgánů?

Ano (upřesněte, prosím) Ne

8

Byl předmět Vaší stížnosti rozhodnut soudem nebo je soudem projednáván?

Ano (upřesněte, prosím) Ne

9

Vyberte prosím **jednu** z následujících dvou možností **po přečtení informace uvedené v rámečku níže**:

Prosím, projednejte mou stížnost veřejně
 Žádám, aby bylo s mou stížností nakládáno důvěrně

10

Souhlasíte s tím, že Vaše stížnost může být předána jinému orgánu nebo instituci (evropské nebo vnitrostátní), pokud evropský veřejný ochránce práv rozhodne, že není oprávněn ji řešit?

Ano Ne

Datum a podpis:

Stížnosti k evropskému veřejnému ochránci práv (a všechny příložené dokumenty) jsou obvykle projednávány veřejně.

„Veřejné projednávání“ stížnosti znamená, že komukoli z veřejnosti je umožněn přístup ke stížnosti a jejím přílohám. Pokud veřejný ochránce práv zahájí šetření, jsou stanoviska daného orgánu nebo instituce k stížnosti, jakékoliv připomínky stěžovatele k tomuto stanovisku a také ostatní dokumenty zmíněné ve článku 14 prováděcích ustanovení (k dispozici na webových stránkách evropského veřejného ochránce práv) veřejnými dokumenty a na požádání mohou být komukoli z veřejnosti zpřístupněny. Rozhodnutí evropského veřejného ochránce práv o stížnostech jsou uveřejňována na jeho webových stránkách, přičemž jméno stěžovatele je z nich vyňato. Některá jsou rovněž uveřejňována, v plném znění nebo formou shrnutí, v tištěné verzi a elektronických formátech. Tyto publikace neobsahují jméno ani adresu stěžovatele.

Stěžovatel má právo požádat o to, aby jeho stížnost byla projednávána důvěrně. Pokud je vyžadována důvěrnost, není veřejný přístup ani ke stížnosti, ani k ostatním výše uvedeným dokumentům. Nicméně zahájí-li evropský veřejný ochránce práv šetření, i důvěrná stížnost musí být zaslána dotčenému orgánu nebo instituci Unie. Rozhodnutí veřejného ochránce práv o důvěrných stížnostech jsou uveřejňována na jeho webových stránkách, po vynětí všech informací, které by mohly vést k identifikaci stěžovatele. Tyto informace jsou rovněž vyňaty, je-li rozhodnutí uveřejněno, v plném znění nebo formou shrnutí, v tištěné verzi nebo elektronickém formátu.

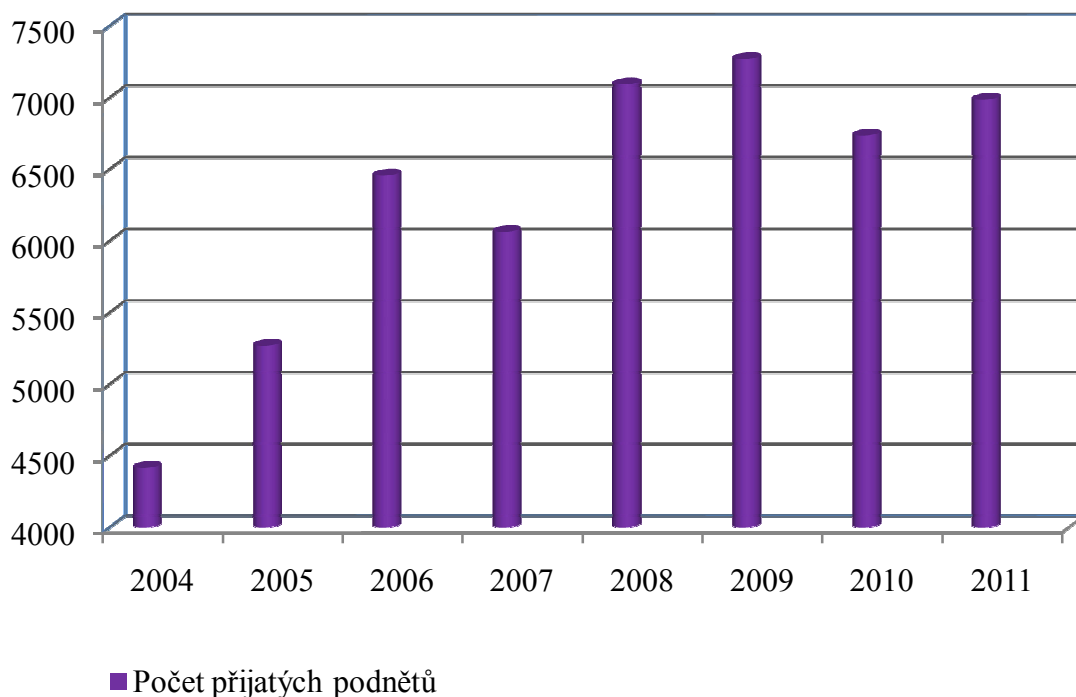
Stížnosti k veřejnému ochránci práv mohou obsahovat osobní údaje o stěžovateli nebo o třetí straně. Zpracování osobních údajů evropským veřejným ochráncem práv se řídí nařízením (ES) č. 45/2001¹. Pokud stěžovatel nevyžaduje důvěrnost, považuje se to pro účely článku 5 (d) nařízení (ES) č. 45/2001 za jeho souhlas s veřejným projednáním všech osobních údajů, které mohou být součástí stížnosti, veřejným ochráncem práv.

¹ Nařízení (ES) č. 45/2001 Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2000 o ochraně jednotlivců pokud jde o zpracování osobních údajů institucemi a orgány Společenství a o volném pohybu těchto údajů (Úř. věst. L 8, 12.1.2001, s. 1).

Evropský veřejný ochránce práv | 1, avenue du Président Robert Schuman | CS 30403 | FR- 67001 Strasbourg Cedex | Francie

Zdroj: *Co pro Vás může udělat evropský veřejný ochránce práv?*. Belgie: Evropská společenství, 2008. ISBN 92-9212-030-1.

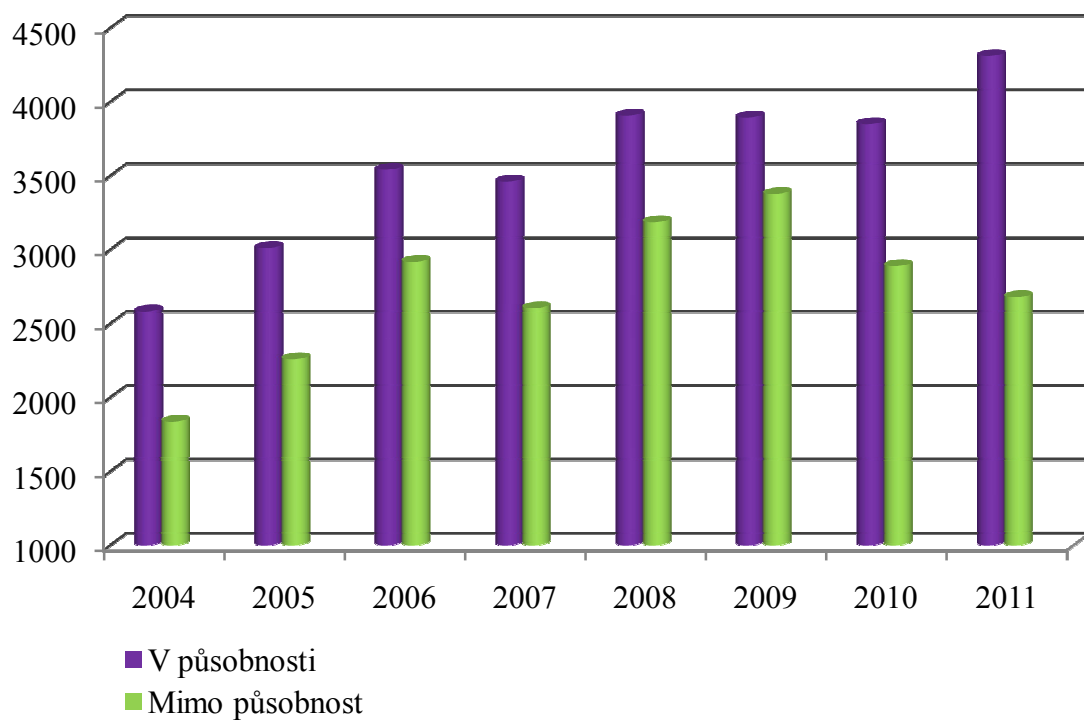
Příloha č. IV: Vývoj přijatých podnětů v letech 2004-2011

Zdroj (data): *Statistické údaje o činnosti* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 13. března 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/statisticke-udaje-o-cinnosti/>.

Zdroj (graf): vlastní tvorba, Hanušová Martina

Příloha č. V: Graf přijatých podnětů (2004-2011)

Zdroj (data): *Statistické údaje o činnosti* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 13. března 2012]. Dostupný z WWW: <http://www.ochrance.cz/zpravy-o-cinnosti/statisticke-udaje-o-cinnosti/>.

Zdroj (graf): vlastní tvorba, Hanušová Martina

Příloha č. VI: Veřejný ochránce práv České republiky JUDr. Pavel Varvařovský

Foto ČTK – Igor Šefl

Zdroj: *Veřejný ochránce práv* [online]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2012 [cit. 14. března 2012]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/>>.

Příloha č. VII: Evropský ombudsman P. Nikiforos Diamandouros

Zdroj: *Fotografie a obrázky* [online]. Evropská unie, 2012 [cit. 14. března 2012].
Dostupný z WWW: <<http://www.ombudsman.europa.eu/cs/press/medias.faces>>.

Příloha č. VIII: První Veřejný ochránce práv České republiky, JUDr. Otakar Motejl

Zdroj: *Ombudsman Otakar Motejl..* [online]. 9. 5. 2010 [cit. 28. března 2012].
Dostupný z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/cerna-kronika/ombudsman-otakar-motejl-zemrel-bylo-mu-77-let_168325.html>.